

Prinsjesdag 2023

Analyse miljoenennota 2023 en begrotingen

De Unie van Waterschappen heeft voor u de meest relevante elementen uit de Prinsjesdagstukken per thema op een rij gezet. Voor alle Prinsjesdagstukken zie:

[Miljoenennota, Belastingplan, begrotingen en bijbehorende stukken | Prinsjesdag: Miljoenennota en Rijksbegroting | Rijksoverheid.nl](#)

Wat valt op in de Prinsjesdagstukken?

Waterkwaliteit

- Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten werken in 2024 verder aan het impulsprogramma Kaderrichtlijn Water. Met een stevige aanvullende inzet is het de bedoeling om eind 2027 te voldoen aan de Europese eisen.

Bij de uitvoering gaat het:

- om het tijdig realiseren van afgesproken maatregelen en het aanpakken van obstakels daarbij, bijvoorbeeld bij planning en regelgeving;
- om uitwerking van integrale ruimtelijke maatregelen via het Nationaal Programma Landelijk Gebied, zoals beekherstel;
- om de intensivering van maatregelen in de stoffenketen, van bron tot zuivering en handhaving;
- om verdere verankering van afspraken in regelgeving.

In 2024 komt de tussenevaluatie KRW gereed met de toestand van onze wateren, de resterende opgaven en het handelingsperspectief. Dit leidt tot aanvullende acties voor het impulsprogramma. Tot slot werken we verder aan verantwoording richting 2027.

Waterveiligheid

- IenW/RWS zetten - deels noodgedwongen - vooral in op de grote onderhoudsbeurt van onze wegen, spoor, waterwerken en vaarwegen.
- Op de begroting van IenW staat in totaal bijna €15 miljard. Daarvan gaat bijna € 1,7 miljard naar waterwerken, zoals dijken, stuwen en keringen. Het werk daaraan gaat de komende jaren door, en dat is belangrijk om Nederland veilig te houden in het veranderende klimaat met een stijgende zeespiegel en hevige regenbuien.
- De Deltacommissaris maakt zich zorgen of er tot 2050 voldoende geld is gereserveerd voor het Deltaprogramma. Ook omdat de lopende herbeoordeling van de dijkversterkingsopgave hierbij nog niet is betrokken.

Water en bodem sturend

- Om ons land beter aan te passen aan klimaatverandering is uitwerking van het beleidsdoel 'water en bodem sturend' van groot belang. Dit gebeurt onder meer in de vorm van een ruimtelijk afwegingskader voor klimaatadaptieve gebouwde omgeving, dat samen met BZK wordt ontwikkeld.
- Daarnaast wordt gewerkt aan de juridische borging van de landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving.

Digitalisering

- Veel aandacht voor digitalisering en digitale transformatie, zoals een overheidsbrede visie op de digitale samenleving, omgang met generatieve AI, datagedreven werken en informatieveiligheid

Inhoud

Prinsjesdag 2023 Analyse miljoenennota 2023 en begrotingen	1
Troonrede.....	3
Infrastructuur en Waterstaat.....	4
Binnenlandse zaken.....	14
Landbouw, Natuur en Visserij	21
Economische zaken en Klimaat.....	28
Buitenlandse zaken/buitenlandse handel en os.....	32
Sociale zaken en werkgelegenheid	33
Justitie en veiligheid	33
Onderwijs, cultuur en wetenschap	35
Financiën	35
Miljoenennota.....	35
Deltafonds	36
Gemeentefonds.....	37
Belastingplan	37

Troonrede

Watergerelateerde passages in de troonrede:

- Kansengelijkheid, bestaanszekerheid en perspectief bieden aan mensen, vormen de kern van de ambitie waarmee dit kabinet aan de slag is gegaan, in goede samenwerking met gemeenten, provincies en waterschappen.
- Stikstof- en natuurbeleid: duidelijkheid en toekomstperspectief voor de landbouw.
- Inzet kabinet op voortgang stikstofdossier in de wetenschap dat het probleem anders alleen maar groter wordt, met alle gevolgen van dien voor de natuur, maar ook voor de woningbouw en de aanleg van wegen. Daarom is het positief dat de provincies hun gebiedsplannen voor de reductie van stikstof hebben gepresenteerd.
- Het kabinet werkt aan een nieuwe Nota Ruimte, waarin de toekomstige inrichting van ons land centraal staat. Daarin gaat het onder meer om de balans tussen landbouw, visserij en natuur, ruimte voor een duurzame energievoorziening, circulaire economie, nieuwe stedelijke ontwikkeling en vitaal platteland. Ruimtelijke vraagstukken zijn in ons land ook altijd verbonden met water en mobiliteit. Onderwerpen die de komende periode dringend aandacht blijven vragen, zijn onder andere duidelijkheid over de toekomst van Schiphol, het onderhoud van onze infrastructuur en verbetering van de waterkwaliteit.
- Digitalisering leidt tot nieuwe kansen en risico's.

Infrastructuur en Waterstaat

Onderwerp: Chemische stoffen, waaronder de Zeer Zorgwekkende Stoffen

Blz 16

Tekst uit begroting:

De Europese Green Deal en hieruit voortvloeiende strategieën als de Europese Strategie voor Duurzame Chemische Stoffen en de Europese zero pollution ambition zijn voor Nederland uitgangspunt in de aanpak van die chemische stoffen. Nederland zet zich onder meer in op een effectieve implementatie van de bestaande regelgeving. Daarom werken we aan het voorbereiden van beheersmaatregelen voor diverse stoffen. Hiertoe behoort ook het innemen van een standpunt op het definitieve voorstel voor een Europees verbod voor poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS). Deze wordt in de loop van 2024 verwacht. Daarnaast zet Nederland zich actief in op een goede en ambitieuze herziening van de Europese REACH-verordening (Registratie, Evaluatie, Autorisatie en restrictie van Chemische stoffen). We verwachten eind 2023 een Europees voorstel.

Het beleid gericht op het terugdringen van emissies van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) zal onder de Omgevingswet worden voortgezet. Om bedrijven en bevoegde gezagen daarbij te ondersteunen zal in 2024 een landelijke ZZS-emissiedatabase in gebruik worden genomen. Vanuit die database zullen emissiegegevens voor het brede publiek ontsloten worden. Verder wordt in 2024 het Impulsprogramma Chemische Stoffen voortgezet. Hiermee worden urgente knelpunten binnen het beleid voor chemische stoffen projectmatig aangepakt. Via een aantal projecten wordt meer verbinding gelegd tussen de verschillende milieuterreinen (lucht-, water- en bodemkwaliteit, stoffen, productketens en productieprocessen) en tussen de betreffende wettelijke kaders gericht op het voorkomen en beheersen van risico's van chemische stoffen.

Reactie:

Het is positief dat de inzet op Chemische stoffen en ZZS in 2024 onverminderd wordt voortgezet. De waterschappen zijn goed aangehaakt bij het Impulsprogramma Chemische Stoffen en hebben bijzonder veel aandacht voor de aanscherping van de REACH verordening en de inzet op het Europese PFAS verbod.

Onderwerp: Chemische stoffen waaronder ZZS

Blz: 158-159

Tekst uit begroting:

Het ZZS-emissiebeleid is gericht op het terugdringen van emissies naar de lucht en het water. Dat is sinds 2016 vormgegeven door de informatie- en minimalisatieplicht. Het sluit aan bij de doelstelling van het in 2021 door de Europese Commissie gepubliceerde Zero Pollution Action Plan. Bedrijven moeten ZZS-emissies melden aan bevoegd gezag en een Vermijdings- en Reductieprogramma opstellen waarin zij maatregelen voorstellen om de emissies van ZZS te minimaliseren. In 2022 is een beleidsevaluatie over het Nederlandse ZZS-emissiebeleid afgerond. Daaruit bleek dat met name in de uitvoering van het beleid nog verbeteringen mogelijk zijn.

Deze verbeteringen worden opgepakt in het Impulsprogramma Chemische Stoffen. Daarnaast zal in 2024 de registratie van emissies van ZZS gefaciliteerd worden met een landelijk register, dat wettelijk wordt verankerd in de Omgevingswet. Hiermee wordt de verdere uitvoering van het ZZS-emissiebeleid gestimuleerd en worden de resultaten ervan op landelijk niveau publiek ontsloten.

Reactie:

Waterschappen zijn blij met de landelijke registratie database voor ZZS. De zogenaamde ZZS

Emissiedatabase. Met inwerkingtreding van de Omgevingswet komen ook emissies naar water (naast lucht) onder die registratieverplichting te vallen, waardoor we hier meer grip op krijgen.

Onderwerp: Programma Bodem en Ondergrond

Blz: 21

Tekst uit begroting:

Het Programma Bodem en Ondergrond heeft als doel het duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem, ondergrond en grondwater te bevorderen. Het streven is om het programma in 2024 vast te stellen. Het ministerie van IenW is coördinator. Het programma wordt in samenwerking met betrokken departementen en decentrale overheden ingevuld. Het programma bouwt voort op de structurerende keuzes uit Water en Bodem Sturend, het convenant en de bestuurlijke afspraken en samenwerkingsagenda Bodem en Ondergrond 2022-2030.

Reactie:

De waterschappen zijn positief over het Programma Bodem en Ondergrond omdat het goed is dat er meer aandacht komt voor de bodem en de bodemgezondheid. De waterschappen nemen actief deel aan het programma dat meerdere beleidsterreinen raakt.

Onderwerp: IBP Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Blz: 11

Tekst uit begroting:

In het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH-stelsel (IBP VTH) werken Rijk, provincies, gemeenten en omgevingsdiensten in 2024 verder samen aan een veilige en schone leefomgeving. Binnen dit programma wordt sinds medio 2022 in zes pijlers uitvoering gegeven aan de aanbevelingen van de commissie-Van Aartsen en de Algemene Rekenkamer. De zes pijlers zijn:

1. robuuste omgevingsdiensten;
2. bestuurs- en strafrechtelijke handhaving en vervolging;
3. informatieuitwisseling en datakwaliteit;
4. kennisinfrastructuur en arbeidsmarkt;
5. onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving;
6. monitoring kwaliteit milieutoezicht.

In 2024 worden de actiepunten die uit de pijlers volgen verder uitgevoerd, waarmee het IBP VTH tot een afronding komt. Voor de versterking van de omgevingsdiensten is met ingang van 2022 structureel € 18 miljoen beschikbaar gesteld. Daarnaast is er ook een bedrag van € 6 miljoen uitgetrokken voor de versterking van de aanpak milieucriminaliteit bij de Inspectie Leefomgeving en Transport. Deze middelen worden op basis van de opgedane kennis en ervaringen uit het IBP VTH structureel ingezet voor een sterker VTH-stelsel.

Reactie:

Belangrijk voor de waterschappen omdat we in 2024 actief meedraaien in een aantal pijlers, waaronder een pilot rond indirecte lozingen.

Onderwerp: Waterveiligheid (integraal riviermanagement)

Blz: 21

Tekst uit begroting:

In 2024 wordt het Programma onder de Omgevingswet Integraal Riviermanagement (POW IRM)

vastgesteld. Hierin zal een visie over klimaatrobuuste riviersystemen in 2050 worden opgenomen. Daarnaast worden beleidsbeslissingen genomen over de eventuele verruiming van de afvoer- en bergingscapaciteit van de Maas en de Rijn. Hierbij worden ook keuzes gemaakt over de sedimenthuishouding en de bodemligging van beide rivieren.

Het POW IRM bevat de opgaven en ambities voor waterveiligheid, bevaarbaarheid, zoetwaterbeschikbaarheid, natuur en ecologische waterkwaliteit en ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Onderdeel is een prioritering van gebieden met meerdere opgaven die als eerste opgepakt moeten worden. Ook bevat het programma de urgentste systeemmaatregelen, een kennisagenda en een werkwijze voor efficiënte samenwerking tussen Rijk en regio.

Reactie:

De waterschappen zijn blij dat het programma onder de Omgevingswet integraal riviermanagement kan worden vastgesteld in 2024. Waterveiligheid staat nu nog in de tekst, maar dat moet zijn afvoerverdeling/afvoercapaciteit. verder worden er toch geen prioritair gebieden aangewezen. Tot slot komt er nog een herijking van de afvoerverdeling in 2026 op basis van de KNMI scenario's.

Onderwerp: Cybersecurity

Blz: 11

Tekst uit begroting:

Het onderwerp cybersecurity is belangrijk voor lenW, omdat een digitaal incident in een van de vitale sectoren grote impact kan hebben op de fysieke leefomgeving. De belangrijkste ontwikkeling voor 2024 is de implementatie van de zogeheten NIS2-richtlijn bij sectoren waar lenW systeemverantwoordelijkheid voor draagt. Deze richtlijn vraagt extra cybersecuritymaatregelen rondom risico- en incidentmanagement en een uitbreiding van de onder toezicht vallende organisaties.

Data en digitalisering stellen lenW in staat maatschappelijke opgaven met elkaar te verbinden. Zo kan bijvoorbeeld behoefte aan meer mobiliteit invloed hebben op een schone leefomgeving. Het koppelen van verschillende data- en digitaliseringsinitiatieven maakt het mogelijk deze en andere maatschappelijke opgaven van lenW in samenhang te beantwoorden.

Reactie:

Vanuit de aanvullende afspraken Bestuursakkoord Water (BAW+) hebben de waterschappen de afgelopen jaren samen met het Rijk, de provincies, gemeenten en drinkwaterbedrijven aan cybersecurity binnen de watersector gewerkt. Door als waterpartners samen te werken, is schaarse kennis met elkaar gedeeld en geanalyseerd waar de kwetsbaarheden van de watersector zitten. Dit gebeurt vanuit ketenperspectief, want een cyberincident kan gevolgen hebben in de hele keten en de effecten ervan hoeven zich niet te beperken tot een waterschap. In 2023 is deze samenwerking op het programma 'versterken cyberweerbaarheid in de watersector' herbevestigd. We zetten deze samenwerking in 2024 graag voort, waarbij we graag samenwerken om de implementatie van de NIS2-richtlijn in de watersector te realiseren en vorm te geven.

Onderwerp: klimaatadaptatie

Blz: 18

Tekst uit begroting:

Klimaatverandering voltrekt zich in een hoger tempo dan voorzien en met duidelijk merkbare gevolgen. Daarom bereiden we een update van de Nationale Klimaatadaptatiestrategie (NAS). Om ons land beter aan te passen aan klimaatverandering is uitwerking van het beleidsdoel 'water en bodem sturend' van

groot belang. Dit gebeurt onder meer in de vorm van een ruimtelijk afwegingskader voor klimaatadaptieve gebouwde omgeving, dat samen met BZK wordt ontwikkeld. Hiermee geven we aan regionale en lokale overheden meer houvast voor het sturend laten zijn van het water- en bodemsysteem in de locatiekeuze van nieuwe ontwikkelingen, zoals woningbouw. Daarnaast wordt gewerkt aan de juridische borging van de landelijke maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving. Dit is onderdeel van de Nationale Aanpak Klimaatadaptatie Gebouwde Omgeving van de ministeries van BZK, IenW en LNV. De landelijke maatlat zet naast gevolgbeperking door overstromingen, wateroverlast, hitte en droogte ook in op bodemdaling en biodiversiteit. Als een van de acties van de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater is IenW opdrachtgever voor bovenregionale stresstesten in het hele land.

Reactie:

De ambitie van het rijk om de inrichting van Nederland aan te passen aan het veranderende klimaat door het beleidsdoel 'water en bodem sturend' uit te werken sluit aan bij de ambitie van de waterschappen. Bij de instrumenten waar het Rijk aan werkt als onderdeel van 'water en bodem sturend' is de Unie betrokken: de maatlat voor een groene en klimaatadaptieve gebouwde omgeving, de Nationale Aanpak Klimaatadaptatie Gebouwde Omgeving en de bovenregionale stresstesten. Het ruimtelijk afwegingskader voor klimaatadaptieve gebouwde omgeving komt eind van het jaar beschikbaar. De Unie heeft erop aangedrongen dat het nationale kader aansluit bij de regionale afwegingskaders, geschiktheidskaarten voor woningbouw of stoplichtmodellen die al ontwikkeld zijn.

Onderwerp: Ons Water / watereducatie / waterbewustzijn

Tekst uit begroting: Geen passages; ontbreekt dus helaas.

Reactie:

Helaas ontbreekt een passage over watereducatie en waterbewustzijn.

Onderwerp: Waterveiligheid (beoordeling primaire keringen)

Blz: 42

Tekst uit begroting:

Waterschappen en Rijkswaterstaat hebben eind 2022 alle beoordelingen tijdig afgerond (inclusief de conformiteitstoets door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT)). In mei 2023 heeft de ILT haar rapport met de feitelijke resultaten en het rapport Toets Grote Rivieren van Rijkswaterstaat aan de minister aangeboden. Daaruit blijkt, zoals verwacht, dat een groot aantal keringen nog niet voldoet aan de waterveiligheidsnormen die zijn gebaseerd op de verwachte situatie in 2050. Daar waar nodig worden te versterken dijkdelen opgenomen in de programmering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma en in de periode tot 2050 versterkt. De minister heeft deze rapporten direct aan de Kamer toegestuurd. Eind 2023 zal de minister een tweede brief aan de Kamer toesturen met daarin een beleidsmatige duiding van deze resultaten in bredere context en deze aanvullen met een globale inschatting van de bijbehorende verwachte versterkingsopgaven. In de volgende beoordelingsperiode 2023-2035 zullen beheerders hun primaire keringen opnieuw moeten beoordelen op basis van de actuele kennis en instrumentarium.

Reactie:

De Unie is blij dat waterschappen samen met het rijk verder werkt aan de duiding van LBO-1. Hierin zitten geen verassingen en sluit aan bij wat we al weten van de staat van de keringen. Verder is de afronding van LBO-1 en de beleidsmatige duiding weer input voor een vol HWBP programma. deze duiding zou ons kunnen helpen om tot betere prioritering te komen van het HWBP.

Onderwerp: klimaatadaptatie

Blz: 18

Tekst uit begroting:

Het werk als Early Warning Centre voor Nederland in 2024 onder meer aan het in kaart brengen van gevolgen van meteorologische omstandigheden met behulp van impact-based forecasting. Hierbij wordt in samenwerking met gebruikers ingeschat wanneer extreem weer en klimaatverandering tot problemen leiden. In 2024 wordt de samenwerking met veiligheidsrisico's en waterschappen verder geoperationaliseerd voor de monitoring van extreem weer om tijdig en gericht te kunnen waarschuwen.

Reactie:

Zo vroeg mogelijk inschatten of extreem weer tot problemen gaat leiden, is van groot belang evenals het samen optrekken van waterschappen en veiligheidsregio's daarbij.

Onderwerp: Waterveiligheid (Richtlijn overstromingsrisico's)

Blz: 46

Tekst uit begroting:

De volgende financiële instrumenten worden ingezet:

1. Opdrachten (€ 3,4 miljoen).

- De opdrachtverlening op het gebied van waterveiligheid heeft grotendeels betrekking op de opdracht voor beleidsondersteuning en advies aan RWS (€ 2,5 miljoen) op het gebied van waterveiligheid. Daarnaast worden diverse opdrachten verstrekt om de Europese Richtlijn overstromingsrisico's (ROR) te implementeren in de vier (internationale) stroomgebieden Rijn, Maas, Eems en Schelde.
- Tevens worden opdrachten verstrekt ter ondersteuning van de waterkeringbeheerders, ontwikkeling van kennis en modellen ten aanzien van waterveiligheid in de kust- en riviergebieden, onder andere als gevolg van de klimatologische veranderingen.

Reactie:

De Unie is positief over de ondersteuning die het Rijk gaat geven aan 4 stroomgebieden Rijn, Maas, Eems en Schelde om de ROR te implementeren.

Onderwerp: Droogte

Blz: 226

Tekst uit begroting:

Naar verwachting krijgt Nederland in de toekomst steeds vaker te maken met perioden van droogte. Die kunnen leiden tot watertekorten voor onder meer drinkwatervoorziening, natuur, scheepvaart en industrie. De Deltabeslissing Zoetwater stelt dat Nederland in 2050 weerbaar is tegen zoetwatertekort. Alle zoetwaterregio's hebben regionale strategieën opgesteld, ter onderbouwing van de maatregelen in hun gebied.

Reactie:

De rijksbijdrage aan de tweede fase maatregelen uit het Deltaprogramma Zoetwater zijn conform de gemaakte afspraken. We vragen om de rijksbijdrage vanaf 2028 mee te laten groeien met de toenemende klimaatverandering en zeespiegelstijging.

Onderwerp: Schoon en Emissieloos Bouwen

Blz: 24

Tekst uit begroting:

Dit betreft een aanvulling vanuit de Aanvullende Post voor het bestaande programma Schoon en

Emissieloos Bouwen (SEB). Hiervan wordt cumulatief € 90,0 miljoen toegevoegd aan artikel 14 voor de betreffende subsidieregeling. De rest van de middelen wordt overgeboekt naar het Mobiliteitsfonds voor de Rijksdiensten, het Kennis Opschaling Praktijktoeepassingsprogramma, en de SPUK SEB.

Reactie:

De waterschappen zijn participant in dit programma en gaan het bijbehorende convenant op 30 oktober 2023 ondertekenen. Dit zal de Unie doen namens de 21 waterschappen. Voor de ondertekenaars van het convenant komt er via de SPUK SEB geld beschikbaar voor de extra kosten die moeten worden gemaakt in de projecten en programma's van de waterschappen door de inzet van emissieloos materieel. De Unie is nauw betrokken bij de totstandkoming van deze SPUK SEB en is positief hierover.

Onderwerp: Blue Deal/Integraal waterbeheer/IPDC

Blz: 18

Tekst uit begroting:

Nederland zet zich in om de kwetsbaarste landen in de wereld te ondersteunen op het gebied van klimaatadaptatie en integraal waterbeheer. Belangrijke mijlpalen zijn de COP29 en het Wereld Water Forum (Egypte). Daarnaast is het Internationaal Panel voor Delta's en Kustgebieden (IPDC) verder geconsolideerd, waarin aan een concrete klimaatadaptatieaanpak wordt gewerkt. In 2024 is de eerste IPDC-conferentie voorzien waarin de (ei)landen de eerste aanbevelingen en bevindingen presenteren. Nederland stelt hiervoor diverse instrumenten beschikbaar zoals de programma's Partners voor Water, Blue Deal en Water as Leverage.

Reactie:

Het Blue Deal programma (het internationale subsidieprogramma van de 21 waterschappen samen met de ministeries van Buitenlandse Zaken en IenW met als doel 20 miljoen mensen wereldwijd toegang geven tot voldoende, schoon en veilig water) wordt genoemd als een van de centrale programma's om de (internationale) doelstellingen op het gebied van klimaatadaptatie en integraal waterbeheer te behalen. Dit is een belangrijke erkenning van het werk dat door Dutch Water Authorities, via de Blue Deal, wordt uitgevoerd. Het onderstreept daarmee ook het belang van de internationale inzet van de waterschappen.

Het Internationaal Panel voor Delta's en Kustgebieden (IPDC) is door IenW gelanceerd. Het doel van het IPDC is dat delta's, kustgebieden en eilanden zich beter gaan aanpassen aan klimaatverandering. Vanuit DWA wordt bekeken of deelname vanuit de waterschappen een logische stap is.

Onderwerp: klimaatadaptatie

Blz: 215

Tekst uit begroting:

Het Rijk en de decentrale overheden werken met elkaar samen in het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie om te zorgen dat de ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050 zo goed als mogelijk klimaatbestendig en waterrobuust is. In dat kader is in november 2018 het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie gesloten tussen Rijk, VNG, IPO en UvW. Daarin is onder andere afgesproken dat het Rijk 20 miljoen euro reserveert voor met name procesondersteuning, kennisontwikkeling en -deling en pilots en de ondersteuning van alle decentrale overheden in 2019-2020. Hiervan is 10 miljoen euro bestemd voor een bijdrage aan uitvoeringspilots. In 2019 is een eerste tranche pilots geselecteerd. Deze regeling betreft de tweede tranche pilots.

Reactie:

Dit is zoals is afgesproken in het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie in 2018.

Onderwerp: Klimaatadaptatie**Blz:** 220**Tekst uit begroting:**

Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie 2021-2027

Het doel van deze tijdelijke regeling is door middel van het verstrekken van specifieke uitkeringen de centrale overheden in staat te stellen tot het versneld uitvoeren van kosteneffectieve maatregelen en voorzieningen die bijdragen aan het voorkomen of beperken van wateroverlast of het beperken van de gevolgen van droogte of overstromingen in hun werkregio.

Reactie:

De rijksbijdrage aan de uitvoering van adaptatiemaatregelen zijn conform de afspraken uit het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie 2018. We vragen om de rijksbijdrage na 2027 voort te zetten en mee te laten groeien met de opgaven door toenemende klimaatverandering en zeespiegelstijging.

Onderwerp: Circulaire economie**Blz:** 25**Tekst uit begroting:**

Toevoegingen in het kader van het Klimaatfonds voor onder andere investeringen in (slimme) laadinfrastructuur (cumulatief € 403,8 miljoen), een uitbreiding van de SEB met een subsidiespoor laadinfra (cumulatief € 120,0 miljoen), ondersteunende maatregelen bij de plastic norm (cumulatief € 72,9 miljoen), subsidieregeling Walstroom (cumulatief € 40,0 miljoen), de regeling Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+) Circulaire Economie (cumulatief € 55,2 miljoen), en het programma «bevorderen circulair doen en gedrag» (cumulatief € 33,7 miljoen).

Reactie:

We zien dat het kabinet de oproep van de Unie en andere organisaties heeft gehoord om klimaat en circulaire economie meer in samenhang te beschouwen. We zijn blij met de extra bijdragen die vanuit het Klimaatfonds voor circulaire economie beschikbaar zijn gekomen.

Onderwerp: EU bodemrichtlijn**Blz:** 57**Tekst uit begroting:**

In 2023 is de Europese bodemrichtlijn worden gepubliceerd. Uitgangspunt van de richtlijn is dat de bodem dezelfde bescherming verdient als water en lucht. Schattingen geven aan dat 60-70% van de bodems in de EU niet vitaal zijn. De inzet van de Europese Unie is dat in 2050 alle bodemecosystemen weer vitaal zijn. Vitale bodems zijn essentieel om klimaatneutraliteit te bereiken en weerbaarder te worden tegen klimaatverandering, om een schone en circulaire economie te ontwikkelen, het biodiversiteitsverlies om te buigen, de menselijke gezondheid te beschermen, woestijnvorming te stoppen en bodemdegradatie te keren binnen Europa. De komende jaren zal gewerkt worden aan de uitwerking van deze richtlijn.

Reactie:

De waterschappen zijn actief betrokken bij het Europese proces over deze richtlijn en zijn samen met andere departementen proactief in gesprek over de inhoud en uitvoering. De waterschappen zien de richtlijn als kans om meer aandacht te krijgen voor het belang van een gezonde bodem. Een gezonde bodem houdt in droge tijden water goed vast en vermindert overstromingen in natte tijden. Een goede bodemkwaliteit leidt tot een hogere biodiversiteit.

Onderwerp: Herijking bodemregelgeving

Blz: 57

Tekst uit begroting:

De komende jaren wordt aan de herijking van de bodemregelgeving gewerkt. De huidige bodemregelgeving is in 2008 voor het laatst grondig herzien. Gegeven maatschappelijke opgaven zoals de circulaire economie; juridische ontwikkelingen, zoals de Omgevingswet; (nieuwe) Europese richtlijnen, zoals de KRW en de Europese bodemrichtlijn, is het van belang om de regelgeving tegen het licht te houden. Het doel van de herijking is om tot een solide toekomstbestendig bodemstelsel te komen, waarin bodem en grondwater beschermd zijn, en waar een goede balans tussen beschermen en benutten bereikt wordt.

Reactie:

De waterschappen steunen het initiatief voor de herijking van de regelgeving nu er zoveel ontwikkelingen gaande zijn.

Onderwerp: Water en bodem sturend

Blz: 19

Tekst uit begroting:

In het belang van toekomstige generaties werken we aan steviger borging van water en bodem in besluitvorming.

Reactie:

Deze opgave uit het regeerakkoord van 2021 werd indertijd vergezeld van het voornemen om de watertoets meer dwingend te laten zijn. Er wordt weliswaar gewerkt aan een herijking van het watertoetsproces, in lijn met de Omgevingswet, maar daarmee is hij nog niet dwingender. Anderzijds zal een watertoets alleen voldoende gewicht krijgen als de uitspraken die er in worden gedaan ook juridisch verankerd zijn. De watertoets is dus geen borging op zich, maar doet alleen zijn werk in combinatie met een juridische borging van op zijn minst de principes achter water en bodem sturend (zoals niet afwentelen, vasthouden - bergen - afvoeren etc.).

Onderwerp: Water bodem sturend

Blz: 19, 41-42

Tekst uit begroting:

P. 19: Inzichten over het klimaat van morgen passen we toe op de ruimtelijke ordening van vandaag. Nederland moet dan ook met urgentie water en bodem sturend laten zijn bij alle planprocessen. Het ministerie werkt in 2024 aan nadere uitwerking van gemaakte structurende keuzes en helpt andere overheden bij het regionaal en lokaal toepassen ervan. In een uitvoeringsagenda werken rijkspartijen, gemeenten, provincies, waterschappen en vele andere betrokken partijen samen aan pilotprojecten, kennissessies, het beter delen en gebruiken van digitale data en oefenen met de nieuwe manier van doen. Ook werkt het ministerie aan bewustwording bij andere sectoren als de woningbouw en de energietransitie en verkennen we samen hoe zij water en bodem sturend kunnen maken. In het belang van toekomstige generaties werken we aan steviger borging van water en bodem in besluitvorming. Stap voor stap helpt IenW ondertussen projecten overal in het land steeds meer toekomstvast te plannen en realiseren door water en bodem als uitgangspunt te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

P.41/42: Eind 2022 is met de brief 'Water en bodem sturend' uitwerking gegeven aan de afspraak uit het coalitieakkoord om water en bodem sturend te maken voor de ruimtelijke planvorming. Hierbij zijn

uitgangspunten, structurerende keuzes en maatregelen beschreven, die voor een deel tot een beleidswijziging zorgen. Het beleidskader van water en bodem sturend, dat ook is meegeven in gebiedsprocessen NPLG en NOVEX-startpakketten, heeft invloed op veel grote investeringsbeslissingen. Het beleid kan ertoe leiden dat bepaalde kosten op langere termijn lager zullen zijn. Met water en bodem sturend worden publieke kosten voor risicomitigatie en schadelijke neveneffecten zo veel mogelijk voorkomen en niet worden afgewenteld. Eind 2022 is met de brief 'Water en bodem sturend' uitwerking gegeven aan de afspraak uit het coalitieakkoord om water en bodem sturend te maken voor de ruimtelijke planvorming. Hierbij zijn uitgangspunten, structurerende keuzes en maatregelen beschreven, die voor een deel tot een beleidswijziging zorgen. Het beleidskader van water en bodem sturend, dat ook is meegeven in gebiedsprocessen NPLG en NOVEX-startpakketten, heeft invloed op veel grote investeringsbeslissingen. Het beleid kan ertoe leiden dat bepaalde kosten op langere termijn lager zullen zijn. Met water en bodem sturend worden publieke kosten voor risicomitigatie en schadelijke neveneffecten zo veel mogelijk voorkomen en niet worden afgewenteld. Hoewel er voor water en bodem sturend geen specifieke extra middelen beschikbaar zijn gesteld, is er voor veel maatregelen wel financiering beschikbaar uit bestaande middelen. En kan er voor de maatregelen waarvoor dit niet geldt synergie gezocht worden met andere opgaven waar wel extra middelen voor beschikbaar zijn gesteld. De maatregelen uit de brief kunnen deels worden opgevangen binnen reeds voorgenomen rijksprogramma's zoals het Deltaprogramma of de KRW-maatregelen. Ook wordt ingezet op de ten behoeve van het transitiefonds gereserveerde middelen.

Reactie:

Goed dat IenW 'water en bodem sturend' voortzet en verder uitwerkt in de uitvoeringsagenda. De waterschappen zijn hier nauw bij betrokken en ondersteunen de acties in de agenda. Het is belangrijk dat ruimtelijke plannen en grondgebruik passen bij de draagkracht van het water- en bodemsysteem, en er voldoende ruimte is voor waterberging, -veiligheid en klimaatadaptatie. Dat moet geborgd worden, fijn dat daar aan gewerkt wordt. Het moet ook gaan leven in de maatschappij, bij overheden, initiatiefnemers van ruimtelijke plannen en grondgebruikers. Goed om daar als overheden gezamenlijk aan te werken komende tijd. Het is daarbij van belang dat waterschappen vanaf het begin betrokken zijn bij ruimtelijke plannen. Ook de grote opgaven voor het energienetwerk en woningbouw moeten afgestemd zijn op het water- en bodemsysteem, om te voorkomen dat op langere termijn problemen ontstaan. Het gaat dan om zowel locatiekeuze als inrichting. Dit zou ook meegenomen moeten worden bij de uitbreiding van de woondeals. Daarmee zorg je dat kosten niet worden afgewenteld op later of elders. Het is dus van het grootste belang dat het principe van 'water bodem sturend' niet wordt gezien als sectoraal belang, maar aan de basis ligt van (investerings)afwegingen op alle terreinen, van woningbouw tot energie tot landbouw en natuur. Er moeten wel voldoende middelen zijn om het principe nader uit te werken en te vertalen naar de uitvoering of de concrete praktijk van bijvoorbeeld een projectontwikkelaar of ondernemer.

Onderwerp: Deltaprogramma**Blz:** 42**Tekst uit begroting:**

De Minister is verantwoordelijk voor de vormgeving van het integrale waterbeleid, voor het Deltaprogramma en het toezicht op de uitvoering van de hieraan gerelateerde wet- en regelgeving.

Reactie:

De waterschappen zijn nauw betrokken bij het Deltaprogramma. We geven als mede-overheden graag samen sturing en invulling aan een klimaatbestendige inrichting van Nederland.

Onderwerp: Bodemkwaliteit**Blz:** 179

Tekst uit begroting:

Vanaf 2024 is er voor de ILT jaarlijks € 15 miljoen beschikbaar gesteld voor nieuwe taken of uitbreiding van reeds bestaande taken. Deze nieuwe taken hebben betrekking op onder andere het voorkomen en beperken van de maatschappelijke schade die ontstaat door cyberincidenten. Daarnaast wordt er meer capaciteit ingezet op het beheer van de bodemkwaliteit, die nu complex en versnipperd is ingericht.

Reactie:

De waterschappen staan positief tegenover de ontwikkeling dat vanuit ILT tijd en geld beschikbaar wordt gesteld voor het beheer van de bodemkwaliteit.

Onderwerp: Circulaire economie, subdoelstelling hoogwaardige verwerking

Blz: 147

Tekst uit begroting:

In een goed werkende circulaire economie kan dat afval steeds vaker opnieuw worden gebruikt; het wordt in de economie gehouden. We proberen producten zo lang mogelijk in de oorspronkelijke staat en voor hetzelfde doel te gebruiken. Als dat echt niet meer kan, verwerken we de materialen zo goed mogelijk, zodat ze toch weerin een andere hoedanigheid gebruikt kunnen worden. Alleen wanneer recycling vanwege technische of economische redenen niet meer tot de mogelijkheden behoort, zullen we afval verbranden of storten. Dat doen we ook met materialen die vanwege de milieu-impact of vanwege de impact op de volksgezondheid niet geschikt zijn om in te zetten om andere materialen te maken. Hergebruik van materialen met bescherming van mens en milieu staat bij het afvalstoffenbeheer voorop.

Reactie:

In een circulaire economie draait het niet alleen om het voorkomen van afval, maar ook van afvalwater. De Unie ziet schoon zoet water als een kritische en primaire grondstof die van strategisch belang is voor Nederland, Europa en de wereld. Daarom moeten we ons in ons streven naar een circulaire economie niet beperken tot het verminderen van afval en hoogwaardig hergebruik van producten of materialen. We zullen ons ook moeten richten op het voorkomen van afvalwater en hoogwaardig hergebruiken van water en alle grondstoffen die zich daarin bevinden. Ons verzoek is om in de volgende ICER meer inzicht te geven in de grondstof "schoon water" en "watervoetafdruk" in Nederland.

Onderwerp: Circulaire economie

Blz: 148

Tekst uit begroting:

Biobased bouwen (€ 1,6 miljoen) Dit betreft een overboeking vanuit het Klimaatfonds voor de aanscherping en bredere toepassing van de milieuprestatie-eis aan gebouwen. IenW ontvangt cumulatief € 3,0 miljoen in de periode 2024 – 2025 voor onderzoek naar biobased bouwen in de grond, weg, en water (GWW) bouwsector.

Reactie:

Unie is blij met de extra financiering van biobased en circulair bouwen in de GWW vanuit het Klimaatfonds. Daarnaast pleiten we voor het meer verplichtend opnemen van de MKI (milieukostenindicator) als middel om te streven naar Klimaatneutraal en Circulaire infrastructuur in 2030, conform het klimaatakkoord.

Onderwerp: Tabel 195 water en Bodem

Blz: 303

Tekst uit begroting:

Sinds enkele jaren wordt gewerkt met incidentele specifieke uitkeringen aan medeoverheden, waar voorheen een brede doeluitkering werd ingezet in de bestuurlijke samenwerking tussen Rijk en medeoverheden. IenW wil de effectiviteit van deze werkwijze evalueren.

Reactie:

De waterschappen zijn blij met deze drie onderzoeken die aankomende periode lopen en in 2025 afgerond zullen zijn. Het doel om tot een toekomstbestendig bodemstelsel te komen wordt gesteund. Het is goed als de knelpunten in regelgeving, praktijk en beleid in beeld worden gebracht. De waterschappen helpen hier graag aan mee.

Onderwerp: KRW

Blz: 11

Tekst uit begroting:

Via het mestbeleid wordt een verantwoord gebruik van meststoffen bevorderd, opdat de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater verbetert en Nederland kan voldoen aan de verplichtingen uit de Nitraatrichtlijn en de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Hiertoe worden de maatregelen uit het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn en het bijbehorende addendum en uit de derogatiebeschikking 2022-2025 uitgevoerd.

Reactie:

Het uitvoeren van maatregelen uit de Nitraatrichtlijn is een belangrijk voorwaarde voor het halen van de KRW doelen. Het kabinet stelt hiervoor in 2024 25,7 miljoen beschikbaar. Dit is ruim meer dan de 8,1 miljoen van afgelopen jaar. Ook voor 2025 reserveert het kabinet 28,9 miljoen voor de Nitraatrichtlijn.

Binnenlandse zaken

Onderwerp: Woningbouw

Blz: 15

Tekst uit begroting:

Voorts werken we aan duurzame oplossingen op belangrijke randvoorwaarden voor de bouw, zoals stikstof, water en bodem en geluid.

Reactie:

Goed dat water en bodem hier als randvoorwaarden worden meegenomen. Het is van belang dat de randvoorwaardelijkheid ook terugkomt in regelgeving via het BKL. Dit om te voorkomen dat in de realisatiefase van een woningbouwproject, de inrichtingsmaatregelen alsnog sneuvelen om de begroting rond te krijgen. Deze dienen aan de voorkant meegenomen te worden om een integraal beeld te krijgen van de bouwkosten, zonder dat deze uiteindelijk worden afgewenteld.

Onderwerp: Klimaatadaptatie

Blz: 72

Tekst uit begroting:

Om in 2050 is Nederland klimaatbestendig en waterrobuust ingericht, wordt in de nationale aanpak klimaatadaptatie gebouwde omgeving fase I gewerkt aan een aantal actielijnen, waaronder het minder vrijblijvend maken van klimaatadaptief bouwen en inrichten. Hiertoe is de landelijke maatlat groene

klimaatadaptieve gebouwde omgeving in het voorjaar van 2023 gepubliceerd. Momenteel wordt verkend hoe deze juridisch geborgd kan worden en wat de financiële consequenties zijn.

Reactie:

Goed dat hier staat dat de juridische borging wordt verkend. Er komt ook onderzoek naar de financiële consequenties. Dit behelst niet alleen de uitvoeringskosten voor de overheden, maar ook de meerkosten (en opbrengsten) van klimaatbestendig bouwen. Belangrijk om bij de duiding van die cijfers de lange termijn voor ogen te houden, en dus ook de lagere beheerkosten / herstelkosten etc. mee te wegen. Vraag is hoe dit neer zal slaan op de financiële haalbaarheid van de woningbouwopgave die toch in praktijk vaak op de korte termijn schaal wordt beoordeeld. Daarom essentieel dat dit meeweegt bij locatiekeuzes: goedkope locaties kunnen een stuk minder goedkoop blijken als de inrichtingsmaatregelen moeten worden meegenomen. Zo sturen water en bodem werkelijk de ruimtelijke inrichting.

Onderwerp: Generatieve AI

Blz: 23

Tekst uit begroting:

Het kabinet geeft in 2024, mede in het licht van de AI-act, concreet uitvoering aan een visie en strategie voor de omgang met Generatieve AI

Reactie:

De waterschappen zijn blij met een overheidsbrede visie op de omgang met Generatieve AI. Belangrijk is dat de waterschappen hierbij worden betrokken zodat deze visie aansluit bij de wensen en praktijk van de waterschappen.

Onderwerp: Funderingsschade

Blz: 235

Tekst uit begroting:

- De motie van het lid Nijboer; Verzoekt de regering op korte termijn met een plan te komen voor het versterken van funderingen in de grootste probleemgebieden en te analyseren welke maatregelen genomen kunnen worden om de funderingen niet te laten verslechteren.
- De motie van het lid Nijboer; Verzoekt de regering, een aanvalsplan op te stellen om de verzakking van deze huizen te voorkomen en schade en funderingen te herstellen, en de Tweede Kamer daarover in het voorjaar te informeren.

Onderwerp: Funderingsschade

Blz: 296

Tekst uit begroting:

Daarnaast werkt het ministerie aan een verkenning naar de alternatieven voor het fonds (m.b.t. funderingsschade). Hierin wordt gekeken naar zowel de voorwaarden van het fonds als de mogelijkheid om het fonds landelijke werking te geven. Dat wil zeggen dat woningeigenaren uit het hele land een aanvraag kunnen doen, ongeacht of hun gemeente is aangesloten bij het fonds. (...)De Tweede Kamer zal in september 2023 geïnformeerd worden over de uitkomsten van het onderzoek naar landelijke werking van het fonds. Dit is onderdeel van een bredere brief over de voortgang van de aanpak van funderingsproblematiek.

Reactie:

Overheden lijken het eens te zijn over een aanpak waarbij de verantwoordelijkheid voor funderingsschade weliswaar bij de huiseigenaar ligt, maar waarbij de overheden deze willen helpen bij het herstel, zonder

dat een van de overheden daarbij wordt aangewezen als veroorzakende partij. Waterschappen brengen daarbij in dat deze problematiek onderstreept hoe belangrijk het is om bij de bouw rekening te houden met het water en bodemsysteem (locatiekeuze en inrichtingsmaatregelen).

Onderwerp: Omgevingswet

Blz: 85

Tekst uit begroting:

De Omgevingswet treedt per 1 januari 2024 in werking. Op 14 maart 2023 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het Koninklijk Besluit voor inwerking treding.

Reactie:

De Unie/waterschappen zijn content met de duidelijkheid die er is rond de datum van inwerkingtreding. De activiteiten van de Unie die de uitvoering en invoering van de Omgevingswet bij waterschappen ondersteunen, zoals afbouw, beheer, doorontwikkeling en uitbouw van het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) en invoeringsondersteuning lopen in 2024 verder door.

Onderwerp: Federatief Datastelsel

Blz: 23

Tekst uit begroting:

Het Federatief Datastelsel dat bijdraagt aan een verantwoorde wijze van data delen.

Reactie:

De waterschappen zijn bronhouder van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en de basisregistratie Ondergrond en maken in hun dagelijkse werk veel gebruik van geo-informatie. Waterschappen zijn benieuwd naar het federatief datastelsel en vinden het belangrijk zich op de komst ervan te kunnen voorbereiden. Dit betekent dat het Ministerie op tijd inzicht geeft in de consequenties van het federatief datastelsel.

Onderwerp: Informatiewet

Blz: 305

Tekst uit begroting:

De staatssecretaris zal de regeringscommissaris verzoeken om de Tweede Kamer te informeren over de termijn waarop de Informatiewet naar de Kamer komt, en over hoe het proces zal plaatsvinden.

Reactie:

De informatiehuishouding is voor waterschappen van oudsher een belangrijk proces. Het idee van een informatiewet en de doelen die de regeringscommissaris wenst te bereiken juichen de waterschappen toe. Desalniettemin lijkt een gedegen wetsvoorstel nog ver weg te zijn. De keuze voor archetypes sluit niet goed aan op onze sector, omdat wij voornamelijk waardevolle data hebben en de archetypes zien op documenten als informatiebron. Verder wijkt het begrippenkader van de informatiewet af van de archiefwet en de wet open overheid. In plaats van complexiteitsreductie, zal het gebruik van andere terminologie en de betekenis daarvan juist zorgen voor een toename van complexiteit.

Onderwerp: Cybersecurity

Blz: 319

Tekst uit begroting:

'Netwerk- en Informatiebeveiliging 2' (NIB2) betreft een herziene EU-richtlijn. Momenteel is de uitvoeringstoets nog niet gereed, zo dient onder andere de scope van de herziene richtlijn helder te worden. De planning is dat de richtlijn in oktober 2024 in werking treedt. Dit betekent dat de uitvoeringstoets eind 2023 of begin 2024 wordt uitgevoerd.

Reactie:

De Unie waardeert het dat de uitvoeringstoets genoemd wordt in de begroting van BZK. Vanuit de waterschappen hebben we behoefte aan een uitvoeringstoets (Uitvoeringstoets Decentrale Overheden: UDO) om meer duidelijkheid te krijgen over de NIS2 (ook bekend als NIB2). We zien graag dat deze uitvoeringstoets voor de internetconsultatie uitgevoerd wordt.

Onderwerp: Geo-informatie

Blz: 84

Tekst uit begroting:

De minister heeft een regisserende rol ten aanzien van de geo-informatie in Nederland en heeft in dat kader een systeemverantwoordelijkheid voor de Nationale Geo-informatie-Infrastructuur. De minister geeft aan deze verantwoordelijkheid invulling door:

- het opstellen, onderhouden en coördineren van nationale en Europese kaders en wet- en regelgeving ten aanzien van interbestuurlijke geo-informatie en de bijbehorende voorzieningen;
- het vertalen en implementeren van relevante Europese beleidskaders op het terrein van de geo-informatie;
- het stimuleren van de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en wetenschap in het kader van de toekomstvisie Geo Samen;
- het zorgen voor een toekomst vaste exploitatie van de geo-basisregistraties en basisvoorzieningen en de verdere doorontwikkeling van deze nationale geo-informatie-infrastructuur in het kader van de ontwikkelvisie Doorontwikkeling in Samenhang (DiS-Geo).

Reactie:

Veel informatie die de waterschappen gebruiken bevat topografische elementen. Daarom hebben de waterschappen groot belang bij geo-informatie en nemen ze via de Unie van Waterschappen deel aan het Beraad voor de Geo-informatie (GI-Beraad) dat de minister adviseert. De leden van het GI-Beraad streven naar een structureel betere informatievoorziening ten behoeve van het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Zij hebben een gezamenlijke beleidsvisie Zicht op Nederland opgesteld, dat door de waterschappen inhoudelijk wordt onderschreven maar waarvoor de financiering helaas nog ontbreekt.

Onderwerp: Wet open overheid

Blz: 107

Tekst uit begroting:

De VNG, het IPO en het Waterschapshuis ontvangen over de periode 2022-2026 een subsidie voor het ondersteunen van respectievelijk gemeenten, provincies en waterschappen bij de implementatie en uitvoering van de Wet open overheid. Deze middelen zijn vrijgemaakt bij de kabinetsreactie op het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK).

Reactie:

Het is een goede zaak dat het Waterschapshuis en de Waterschappen structurele en incidentele subsidies krijgen. Dit zijn subsidies voor het actief openbaar maken van documenten. De Wet Open Overheid verplicht waterschappen ook om de informatiehuishouding op orde te krijgen. Er zullen forse investeringen gedaan moeten worden door de waterschappen om aan alle wetgeving te voldoen. Er komt naast deze wet nog veel andere digitale wetgeving op de waterschappen af. Hierbij zullen ook forse investeringen nodig zijn en helpen subsidies om het allemaal te kunnen verwerken.

Onderwerp: Digitalisering Europa

Blz: 45

Tekst uit begroting:

Het Kenniscentrum Europa Decentraal (KED) ontvangt een subsidie. Dit is een gezamenlijk initiatief van het ministerie van BZK, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen (UvW), dat zich richt op toepassing en verspreiding van kennis en expertise over Europees recht bij de medeoverheden.

Reactie:

Vanuit Europa komt de komende jaren veel nieuwe wetgeving op het gebied van digitalisering en digitale transformatie. We zijn blij met de samenwerking tussen BZK, IPO, VNG en de UvW op gebied van Kenniscentrum Europa Decentraal (KED) en waarderen de toepassing en verspreiding van kennis en expertise op Europees recht voor de digitale dossiers.

Onderwerp: Digitale samenleving

Blz: 24

Tekst uit begroting:

In de zomer van 2023 is de agenda «Coalities voor de Digitale Samenleving» gepubliceerd. Deze bouwt voort op de WWD en is bedoeld om actief interbestuurlijk samen te werken op digitaliseringsthema's binnen maatschappelijke opgaven zoals armoedebestrijding, zorg, woningbouw of klimaat. In 2024 richt BZK zich, samen met haar partners, op het gezamenlijk optrekken in coalitieverband rondom de domeinen «Ethiek» (waardengedreven), «AI in actie» (datagedreven), «Verantwoord datagebruik» (datagedreven) en «Duurzaamheid en digitalisering» (duurzaamheidsgedreven).

Reactie:

Vanuit de Unie van Waterschappen nemen we deel aan het Directeuren Overleg Digitalisering. Ook zijn we betrokken bij de Agenda Digitale Samenleving en hebben we meegedacht over de coalities. De onderwerpen in de coalities zijn ook relevant voor de waterschappen en daarom blijven we in 2024 graag meedenken over de mogelijkheden om gezamenlijk op te trekken met de partners (ministeries, uitvoeringsorganisaties, medeoverheden) op deze domeinen.

Onderwerp: Interbestuurlijke Datastrategie

Blz: 97

Tekst uit begroting:

Voor de inzet op het programma Realisatie IBDS, dat voortvloeit uit de Interbestuurlijke Datastrategie en voor het stimuleren van het respons- en herstellvermogen van de overheid.

Reactie:

Waterschappen worden goed betrokken bij de Interbestuurlijke Datastrategie en we zijn content met de praktische insteek en toepasbaarheid van de uitwerking ervan.

Onderwerp: Digitale overheid

Blz: 24

Tekst uit begroting:

Digitale overheid

De overheid moet als digitale partner het goede voorbeeld geven. Daarom werken we aan toegankelijke, hoogwaardige, inclusieve en overheidsbrede dienstverlening die recht doet aan persoonlijke omstandigheden van burgers en ondernemers in Europees en Caribisch Nederland. Hiervoor bouwen we verder aan een moderne IT-architectuur en het inrichten van publieke dienstverlening die inspeelt op levensgebeurtenissen. Speerpunten voor 2024 zijn o.a. het verminderen van het nietgebruik van regelingen door mensen proactief en gericht dienstverlening aan te bieden en het makkelijker maken om te gaan studeren of een bedrijf te starten in een ander EU-land.

Dit doen we door de verdere ontwikkeling van:

1. de Generieke Digitale Infrastructuur en bouwblokken zoals DigiD en MijnOverheid waardoor we een veilige digitale basis voor uitvoeringsorganisaties creëren.
2. het Federatief Datastelsel dat bijdraagt aan een verantwoorde wijze van data delen.
3. het Stelsel Toegang waardoor een burger zich voor zichzelf, voor een ander of voor een bedrijf digitaal kan identificeren en authenticeren bij overheidsinstanties met goedgekeurde publieke of private inlogmiddelen.
4. een landelijke generieke applicatie die burgers/ ondernemers helpt om snel te vinden waar zij recht op hebben en hen helpt een aanvraag in te dienen.
5. de Single Digital Gateway verordening om (in EU verband) grensoverstijgende digitale dienstverlening mogelijk maken.
6. een Nederlandse publieke open source wallet.

Reactie:

Digitalisering is een elementair onderdeel van de bedrijfsvoering van de waterschappen, het gaat om informatiemanagement. De hele overheid maakt deze digitaliseringslag door, waarbij de waterschappen beheerder zijn van kritieke, vitale infrastructuur (denk aan de rioolwaterzuiveringsinstallaties, dijken en gemalen). Digitalisering en de digitale transformatie zijn geen keuze meer en staan bij de waterschappen prominent op de bestuurlijke agenda. Zonder digitalisering en de digitale transformatie zijn de grote opgaven rondom klimaat, energietransitie etc. niet te realiseren.

Digitalisering is een onderwerp dat de waterschappen niet in hun eentje kunnen realiseren. We zijn verheugd met de invulling die het ministerie aan de overheidsbrede samenwerking op het onderwerp geeft. De waterschappen nemen via de Unie van Waterschappen deel aan het Overheidsbrede Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO), de Programmeringsraad Generieke Digitale Infrastructuur en de Programmeringsraden Toegang, Infrastructuur, Interactie en Gegevensuitwisseling. Ook zijn de waterschappen nauw betrokken bij de totstandkoming van de Single Digital Gateway verordening, waarvoor het ministerie van BZK subsidie heeft versterkt.

Onderwerp: Verduurzaming gebouwde omgeving

Blz: 7

Tekst uit begroting:

Stimuleren van een goede kwaliteit van de gebouwde omgeving op de aspecten duurzaamheid, energiezuinigheid, veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid en toegankelijkheid.

Reactie:

De ministerie van Binnenlandse zaken continueert haar rol in het stimuleren van de verduurzaming van gebouwen. Het betreft verschillende soorten gebouwen. Hier worden de doelen gemeld; 1,5 miljoen verduurzaamde gebouwen en 500.000 nieuwe aansluitingen op warmtenetten. Opvallend is dat die laatste doel wordt niet gefaciliteerd met fondsen of subsidies. Warmtenetten krijgen in deze begroting nauwelijks aandacht. Naar verwachting is dat wel bij EZK voor gezorgd. De waterschappen als bronbeheerders van aquathermie is de aanleg van warmtenetten interessante informatie.

De Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie zal in het voorjaar gepresenteerd worden. Deze wet voorziet gemeenten met slagkracht bij de warmtetransitie. Verder wordt aandacht besteed aan recycling van bouwmaterialen en ontwikkeling van circulariteit door o.a. de ontwikkeling van emissie arme bouwmaterialen. Dat is een interessante ontwikkeling voor de waterschappen die actief zijn in het bevorderen van de circulariteit in de bouw.

Onderwerp: Werkagenda waardengedreven digitaliseren

Blz: 23-24

Tekst uit begroting:

Vanuit de vijf lijnen van de WWD werkt BZK in 2024 in Nederland, in Europa en internationaal aan de volgende zaken:

1. Het mogelijk maken dat iedereen mee kan doen in het digitale tijdperk door de publieke dienstverlening zo in te richten dat deze meer recht doet aan de persoonlijke omstandigheden van mensen. We realiseren digitale en fysieke overheidsbrede loketten (o.a. Informatiepunten Digitale overheid), we bieden steeds meer informatie over publieke producten en diensten in samenhang en via één platform aan, we vergroten de toegankelijkheid van overheidswebsites en apps en borgen het naleven van de doelen uit de Code of Practice Desinformatie.
2. Omdat het belangrijk is dat iedereen de digitale wereld kan vertrouwen, implementeren we in 2024 de Digital Services Act. Voor het versterken van kinderrechten worden een Kinderrechten Impact Assessment, Gamewijzer en Code Kinderrechten Online (door)ontwikkeld. Daarnaast blijven we in gesprek met de grote internationale social media platformen over hun apps (incl. het gebruik hiervan op devices van ambtenaren). De Nederlandse aanpak richting internationale Big-Tech bedrijven, onder andere gebaseerd op het inzetten van Data Protection en Human Rights Impact Assessments, krijgt ondertussen internationaal bijval en zetten we voort. Het kabinet geeft in 2024, mede in het licht van de AI-act, concreet uitvoering aan een visie en strategie voor de omgang met Generatieve AI.
3. Om mensen de regie over hun eigen digitale leven te geven, verlenen wij burgers het recht om overheidsgegevens digitaal te ontvangen en stimuleren wij overheden om aan te sluiten op het gebruik van de Europese Digitale Identiteit en wallet. Daarnaast versterken we de rol en slagkracht van de algoritmetoezichthouder en wordt het algoritmeregister verder gevuld.
4. Een waardengedreven digitale (rijks)overheid zorgt dat haar informatiehuishouding beveiligd, open en op orde is. Hiervoor verbeteren we de informatievoorziening voor een (meer proactieve) dienstverlening aan burgers en ondernemers en wordt verder gewerkt aan het versterken van de informatiebeveiliging.
5. We bouwen verder aan de fysieke en digitale overheidsdienstverlening en digitale samenleving in Caribisch Nederland. Vanaf 2024 stellen we een Burger Service Nummer beschikbaar aan Caribische studenten voordat ze naar Nederland komen. Hiervoor starten we in 2024 projecten rondom het verbeteren van de toegang tot internet, digitale vaardigheden en digitale inclusie.

Reactie:

De manier waarop de agenda waardengedreven digitaliseren tot stand is gekomen is erg prettig. Deze samenwerking tussen het Rijk en de medoverheden was zeer goed. Ook de inhoud is iets wat herkenbaar is voor de waterschappen. Momenteel zijn we de werkagenda aan het actualiseren. We hopen dat de agenda en de gedefinieerde acties doorgang vinden in het volgende kabinet.

Landbouw, Natuur en Visserij

Onderwerp: uitheemse rivierkreeften

Blz. 14

Tekst uit de begroting

In 2024 werken we met andere overheden samen aan een verbeterde aanpak van invasieve exoten. Dit zijn planten, dieren of andere organismen die van nature niet in Nederland voorkomen, de overhand kunnen nemen en daarmee ecosystemen kunnen schaden. Het gaat om een aanpak op basis van de evaluatie implementatie exotenverordening. Hierbij ligt de nadruk op voorkomen dat invasieve exoten in Nederlandse natuur terechtkomen en op samenwerking rond deze soorten met en tussen provincies.

Reactie

Wat hier helaas bij mist in deze begroting is een specifieke duiding en bedrag dat voor 2024 wordt gereserveerd om de problematiek die uitheemse rivierkreeften veroorzaken aan te pakken.

Onderwerp: Mestbeleid

Blz: 41

Tekst uit begroting:

In 2024 is er voor mestbeleid € 72,9 mln. gereserveerd. Dit is voornamelijk bedoeld voor:

- Subsidieregeling behoud grasland (€ 52,6 mln.). Zoals in een brief (Kamerstuk 33 037, nr. 450) aan de Tweede Kamer kenbaar is gemaakt, vindt er op Europees besluit vanaf 2023 een stapsgewijze jaarlijkse afbouw plaats van de derogatie. Voor landbouwbedrijven die gebruikmaken van derogatie is er de komende jaren een subsidie. Deze subsidie is bedoeld om het aantrekkelijk te maken grasland te behouden zodat de waterkwaliteit in Nederland niet achteruit gaat. Daarnaast wordt met deze regeling voorzien in een tijdelijke tegemoetkoming in de extra kosten die deze bedrijven moeten maken door de versnelde afbouw van derogatie. In totaal is hier meerjarig € 130 mln. voor beschikbaar gesteld.
- Regeling kunstmestvervanging en mestverwerking (€ 5,8 mln.). Dit betreft een subsidieregeling voor de verwerkingsinstallaties die mest tot stikstof mestproducten verwerken en daarmee stikstof kunstmest vervangen. De nieuwe meststof heeft voordelen voor het reduceren van de emissie van broeikasgassen en stikstof.
- Overige projecten mestbeleid (€ 14,5 mln.). Hieronder vallen onder andere de middelen voor de uitvoering van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Op grond van de Nitraatrichtlijn heeft Nederland in december 2021 het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2025 bij de Europese Commissie ingediend (Kamerstuk 33037, nr. 431). Het budget is bestemd voor de uitvoering, monitoring en handhaving van het mestbeleid om aan de Europese verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Met het nationale mestbeleid wordt invulling gegeven aan de verplichtingen die volgen uit de Nitraatrichtlijn (91/676/EEG). Ook wordt er een bijdrage geleverd aan de realisatie van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG). Het doel van het mestbeleid is het verbeteren van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater door het bevorderen van een effectief en efficiënt gebruik van meststoffen in de landbouw

Reactie:

Waterschappen hebben zorgen om het behoud van grasland. Afname van grasland door derogatie die afloopt is een risico voor de waterkwaliteit. Echter, er wordt 52,6 miljoen besteed aan subsidie voor behouden van grasland en maar 14,5 miljoen aan overige projecten waar de maatregelen uit het 7e NAP onder vallen. Het is jammer dat de 52,6 miljoen niet besteed wordt aan verbetering van de waterkwaliteit, maar enkel om negatieve effecten te voorkomen. Aflopende derogatie vraagt om andere maatregelen om grasland te behouden.

Onderwerp: Kennis en innovatie

Blz: 21

Tekst uit begroting:

Kennisontwikkeling en -verspreiding zijn cruciaal bij grote veranderingen en met de overstap naar duurzamere landbouw, tuinbouw en visserij groeit de behoefte aan kennis over verduurzaming. Hier dragen we op verschillende manieren aan bij, zoals met onderwijs en scholing, een Kennis- en Innovatieagenda, innovatieregelingen, sociaaleconomische begeleiding van boeren, kritische prestatie-indicatoren, het werken met fieldlabs, kennis over digitalisering en een kennisprogramma over stikstof. We blijven met partners uit het samenwerkingsverband genaamd Groenpact investeren in vernieuwing van onderwijs en scholing, opdat ook de aankomende generatie kan bijdragen en inspelen op de maatschappelijke veranderingen. Voor de periode 2025-2034 werken we aan een concept Groenpact 4.0. Een nieuw Kennis- en Innovatie Convenant zal de in 2023 geüpdatete Kennis- en Innovatieagenda voor 2024-2027 bevatten, die uiteraard is toegespitst op wat nu nodig is voor de natuur, onze wateren en bodems en het klimaat (Kamerstuk 33 009 nr. 120).

Reactie:

Goed dat er aandacht is voor kennis en innovatie. De manier om agrariërs te stimuleren. Dat gebeurt ook in projecten van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en met de Versterkte Kennisverspreiding (welke LNV financiert).

Onderwerp: Stikstof en natuur

Blz: 17

Tekst uit begroting:

Een gezonde leefomgeving gedijt bij duurzaam land- en watergebruik en robuuste natuur. Door water- en bodemkwaliteit te verbeteren en de natuur te herstellen door onder andere het verminderen van stikstofuitstoot ontstaat er meer ruimte voor vergunningverlening voor bijvoorbeeld woningbouw, vervoer, bedrijvigheid, landbouw (en PAS-melders) en de noodzakelijke overgang naar een duurzame energievoorziening.

Reactie:

Waterschappen willen benadrukken dat voor het nemen van de benodigde maatregelen voor het op orde brengen van de waterkwaliteit en de waterkwantiteit, vergunningruimte nodig is. Zonder deze ruimte kunnen waterschappen niet werken aan de KRW-opgave (kwaliteit en kwantiteit grondwaterlichamen), terwijl die onderdeel is van het NPLG én een wezenlijke rol speelt bij het halen van de instandhoudingsdoelen. Het feit dat water zowel boven- als ondergronds van A naar B stroomt, maakt dat KRW-maatregelen in de breedte bijdragen aan de instandhoudingsopgave, en deze daarmee ook versneld dichterbij kunnen brengen. De huidige vergunningproblematiek maakt echter dat een belangrijk deel van projecten niet van start kan. Waterschappen roepen op om te onderzoeken of er een aparte status mogelijk is voor alle KRW-

maatregelen, vergelijkbaar met maatregelen die een directe bijdrage leveren aan de instandhoudingsdoelen van de N2000.

Onderwerp: Mestbeleid

Blz: 11

Tekst uit begroting:

Via het mestbeleid wordt een verantwoord gebruik van meststoffen bevorderd, opdat de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater verbetert en Nederland kan voldoen aan de verplichtingen uit de Nitraatrichtlijn en de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Hiertoe worden de maatregelen uit het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn en het bijbehorende addendum en uit de derogatiebeschikking 2022-2025 uitgevoerd. Uitgangspunten van het nieuwe mestbeleid zijn verder een grondgebonden melkveehouderij en transparante afvoer en hoogwaardige mestverwerking van mest van niet-grondgebonden bedrijven en een gebiedsgerichte aanpak in gebieden waar doelen voor waterkwaliteit niet gehaald worden. Om het gebruik van kunstmest te verminderen blijven we in de Europese Unie werken aan toelating van het gebruik van producten uit dierlijke mest.

Reactie:

LNV heeft met de derogatiebeschikking vanuit Europa een aantal generieke maatregelen opgelegd gekregen en deze worden momenteel uitgewerkt of in de Omgevingswet geplaatst. Het gaat dan om bufferstroken en nutriënten verontreinigde gebieden. In de begroting wordt met name de gebiedsgerichte aanpak genoemd, onduidelijk is of hiermee het NPLG/PPLG wordt bedoeld. In elk geval zijn generieke maatregelen, gebiedsgerichte maatregelen en stimulerende maatregelen allemaal nodig om de waterkwaliteitsdoelen te behalen. Goed om kunstmestgebruik te verminderen en niet alleen de focus op dierlijke mest te hebben. Beiden zorgen voor uit- en afspoeling naar oppervlaktewater. Daarbij heeft de productie van kunstmest ook andere milieueffecten (energie verbruik en uitstoot).

Onderwerp: NPLG

Blz: 17

Tekst uit begroting:

Een gezonde leefomgeving gedijt bij duurzaam land- en watergebruik en robuuste natuur. Door water- en bodemkwaliteit te verbeteren en de natuur te herstellen door onder andere het verminderen van stikstofuitstoot ontstaat er meer ruimte voor vergunningverlening

Reactie:

Mooie openingszin voor het hoofdstuk transitie landelijk gebied, waarbij een duurzaam land- en watergebruik voorop staat. Dat was in eerdere jaren nog stikstof.

Onderwerp: NPLG

Blz: 19

Tekst uit begroting:

De feitelijke staat van de natuur en het water en de opgave van het klimaat kunnen geen vertraging gebruiken. Hiervoor was in het debat van 5 april jl. brede steun in de Tweede Kamer, dit wordt ook ondersteund door mede overheden en maatschappelijke partners. Zo snel mogelijk na de integrale beoordeling en nadat de kennisinstellingen een positief advies hebben uitgebracht zal het kabinet een versnelde Incidentele Suppletore Begroting indienen. Middels deze begrotingswijziging komen middelen op de LNV begroting beschikbaar om de eerste maatregelpakketten te kunnen financieren.

Reactie:

Het kabinet stelt geld beschikbaar voor ingediende maatregelpakketten die zijn goedgekeurd en de middelen die hiervoor nodig zijn worden later vastgesteld. In een aanvullende post is 636 miljoen euro gereserveerd. Hiermee kan een eerste stap naar uitvoering NPLG gezet worden.

Onderwerp: NPLG

Blz: 19

Tekst uit begroting:

De Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied is aangewezen om in 2024 namens het Rijk aan de grote ruimtelijke ontwikkelingen te werken in drie zogeheten NOVEX-gebieden. Daartoe moeten eind 2023 in het Groene Hart, de Peel en Foodvalley Arnhem-Nijmegen ontwikkelperspectieven gereed zijn.

Reactie:

In de drie geselecteerde NOVEX-gebieden spelen diverse watergerelateerde vragen, waaronder verdroging (hydrologieherstel), lage grondwaterpeilen en veeweideproblematiek. Waterschappen moeten hierop voorbereid zijn op de voorgestelde ontwikkelperspectieven.

Onderwerp: NPLG

Blz: 25

Tekst uit begroting:

Uitvoeringskosten transitie landelijk gebied. Voor het opzetten/uitvoeren van de gebiedsprogramma's maken de medeoverheden uitvoeringskosten. Hiervoor wordt nu € 30,7 mln. beschikbaar gesteld uit de reservering voor het Transitiefonds. De budgetten voor de gemeentes en waterschappen worden via de provincies aan hen uitgekeerd.

Reactie:

Het is een goed bericht dat het kabinet opnieuw geld beschikbaar stelt voor de uitvoeringskosten van waterschappen. Het budget is hoger dan het budget dat voor 2023 beschikbaar gesteld is. Een goed bericht voor de waterschappen die mensen hebben aangesteld om voor het opstellen en uitvoeren van gebiedsprogramma's.

Onderwerp: Kringlooplandbouw

Blz: 9

Tekst uit begroting:

We hebben daarbij het volgende toekomstbeeld voor ogen. Boeren die kwalitatief hoogwaardig en duurzaam produceren, met kringlooplandbouw als leidend motief voor innovatie, ontwikkeling en investeringen. Vakkundige boeren, die technisch en ecologisch vakmanschap hebben, daarbij geholpen door impulsen vanuit het onderwijs. Boeren die in balans produceren met de draagkracht van de omgeving. Een overheid die stuurt op doelen en ruimte geeft aan de ondernemers om te bepalen hoe aan deze doelen wordt voldaan. Er is ruimte voor verschillende ontwikkelpaden variërend van doorontwikkeling (primaire productie centraal, schaal en techniek als sleutels) tot omschakeling (biologisch, maximaal duurzaam, korte keten en/of multifunctioneel). We stimuleren nieuwe markten voor duurzame producten zoals de groei van biobased in grondstoffen voor bouw. De landbouw krijgt een belangrijke rol in het leveren van ecosystemediensten zoals ontwikkelen van biodiversiteit die afhankelijk is van boerenland zoals akker- en weidevogels en wordt daar ook voor beloond. Met ketenpartijen die eerlijke prijzen betalen en de overstap maken naar duurzame producten niet alleen in Nederland maar ook op de West-Europese markt en waarbij het beroep op ondernemerschap onverminderd groot is. Ook in de toekomst heeft de

Nederlandse landbouw op deze manier een belangrijke positie. Als kennisbron van duurzame, kennisintensieve productiemethoden gezien de groeiende behoefte aan duurzaam voedsel in de wereld. Door klimaatverandering nemen de oogstrisico's in de wereld toe. Nederland kan ook een belangrijke rol blijven spelen met de productie van

Reactie:

LNV heeft een toekomstbeeld geschetst bij de benodigde transitie. Inzet is (en was al) kringlooplandbouw. Goed om te richten op ondernemen in balans met draagkracht van de omgeving. Drie randvoorwaarden om dit toekomstbeeld uit te werken om tot verbetering van de waterkwaliteit te komen:

1. Voldoende schoon en gezond water is een belangrijk onderdeel van kringlooplandbouw (zowel voor landbouwproductie als de omgeving) en mist in het toekomstbeeld van LNV.
2. Er moeten keuzes gemaakt worden wat waar wel/niet kan, nu en in de toekomst. Ook gericht op klimaatverandering en oogstrisico's. Iedereen moet voorbereid zijn en keuzes kunnen maken over de toekomst om te kunnen werken in samenhang met de omgeving (water bodem sturend). Door onzekerheid in de agrarische sector stagneert de ontwikkeling.
3. Het is van belang om te investeren/stimuleren in voldoende beloning voor ecosystemendiensten en agrarische producten o.a. om het mogelijk te maken om bedrijfsvoering aan te passen en daarmee de waterkwaliteitsdoelen te behalen.

Onderwerp: Doelsturing

Blz: 71

Tekst uit begroting:

- Tijdens de onderhandelingen over het landbouwakkoord is gebleken dat de agrarische sector graag meer grip wil hebben op de eigen emissies en op het behalen van de doelstellingen. Daarnaast is aan de Tweede Kamer toegezegd dat gestart zal worden met een (afrekenbare) stoffenbalans. Het kabinet wil daarom een begin maken met de omslag naar doelsturing. Op het agrarische erf wordt zo de middelsturing langzamerhand vervangen door doelsturing. De boer komt op die manier zelf aan het stuur. Hiervoor heeft het kabinet extra middelen vrijgemaakt, in 2024 komt € 9,0 mln. beschikbaar.
- Voor integrale verduurzaming op bedrijfsniveau is verdere ontwikkeling en uitrol van de KPI's kringlooplandbouw (stoffenbalans) nodig. Op deze manier kunnen duurzaamheidsprestaties van boeren inzichtelijk gemaakt worden en vormen op termijn de basis voor certificering van duurzame landbouwproductie, doelsturing en het belonen vanuit markt en overheid. In 2024 is hiervoor € 5,0 mln. beschikbaar.

Reactie:

Meer grip op het behalen van doelstellingen voor waterkwaliteit is goed, net als urgentiebesef. Echter, we moeten rekening houden met de mogelijkheden en risico's die doelsturing geeft. Het is van belang dat waterkwaliteitsnormen behaald worden en dat toezicht, handhaving en borging voldoende is. Daarbij is er nog een grote opgave om de waterkwaliteitsdoelen te behalen en kunnen we geen achteruitgang permitteren.

Onderwerp: Veenweide

Blz: 24

Tekst uit begroting:

Dit betreft middelen voor de uitrol van maatregelen voor de veenweideaanpak uit het Klimaatakkoord. Deze middelen worden op de LNV-begroting ingezet voor de koppeling aan de GLB-NSP

samenwerkingsmaatregel Veenweide/N2000, voor het meten en monitoren en voor de verlenging van het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden. De middelen zijn met een kasschuif in het juiste ritme geplaatst.

Reactie:

Positief is dat LNV de financiering van het kennisprogramma continueert en geld beschikbaar komt voor de samenwerkingsregeling GLB (verhoging waterpeil veengebieden in relatie tot CO2-reductie). Waterschappen moeten zich voorbereiden op deze samenwerkingsmaatregel.

Onderwerp: Biociden

Blz: 153

Tekst uit begroting:

Risicobeheersing van biociden en gewasbeschermingsmiddelen buiten de landbouw voor mens en milieu, door het stimuleren van minder gevaarlijke alternatieven.

Reactie:

Goed om op in te zetten, waarbij we er vanuit gaan dat lenW ervoor waakt dat de minder gevaarlijke alternatieven geen nadelig effect op de waterkwaliteit hebben.

Onderwerp: Biociden

Blz: 159

Tekst uit begroting:

Biociden zijn middelen om schadelijke organismen te bestrijden. Het biocidenbeleid is gebaseerd op de Europese biocidenverordening. Op Europees niveau worden 'werkzame stoffen', het belangrijkste ingrediënt van deze niet-landbouwbestrijdingsmiddelen, beoordeeld en na stemming door de lidstaten van voorwaarden voorzien. Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) is verantwoordelijk voor de toelating van biociden tot de Nederlandse markt. De Rijksverantwoordelijkheid ligt primair bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, in samenwerking met de departementen van LNV, VWS en SZW. De inzet voor 2024 richt zich op verdere verbeteringen in de uitvoering van de biocidenverordening, zowel nationaal als Europees. Ook zal inbreng worden voorbereid voor de nodige aanpassingen van de biocidenverordening. lenW werkt met andere betrokken departementen samen aan de minimalisering van de milieubelasting door en blootstelling aan bepaalde risicovolle biociden, zoals de middelen die worden gebruikt voor knaagdierbeheersing. Onder het Impulsprogramma Chemische Stoffen zal onder andere ingezet worden op het monitoren van het gebruik van biociden en het wegen van het maatschappelijk belang bij het toestaan van uitzonderingen op toelatingen.

Reactie:

Goed dat wordt gekeken naar de minimalisering van de milieubelasting en blootstelling aan risicovolle biociden. Naast de samenwerking met de departementen (LNV, VWS en SZW) lijkt het opportuun (en nodig) om ook samen te werken met de waterschappen.

Onderwerp: EU bodemrichtlijn

Blz: 57

Tekst uit begroting:

Vitale bodems

In 2023 is de Europese bodemrichtlijn worden gepubliceerd. Uitgangspunt van de richtlijn is dat de bodem

dezelfde bescherming verdient als water en lucht. Schattingen geven aan dat 60-70% van de bodems in de EU niet vitaal zijn. De inzet van de Europese Unie is dat in 2050 alle bodemecosystemen weer vitaal zijn. Vitale bodems zijn essentieel om klimaatneutraliteit te bereiken en weerbaarder te worden tegen klimaatverandering, om een schone en circulaire economie te ontwikkelen, het biodiversiteitsverlies om te buigen, de menselijke gezondheid te beschermen, woestijnvorming te stoppen en bodemdegradatie te keren binnen Europa. De komende jaren zal gewerkt worden aan de uitwerking van deze richtlijn.

Reactie:

De waterschappen zijn actief betrokken bij het Europese proces over deze richtlijn en zijn samen met andere departementen in gesprek over de inhoud en uitvoering. De waterschappen zien de richtlijn als kans om meer aandacht te krijgen voor het belang van een gezonde bodem. Een gezonde bodem houdt in droge tijden water goed vast en vermindert overstromingen in natte tijden. Een goede bodemkwaliteit leidt tot een hogere biodiversiteit.

Onderwerp: Gewasbeschermingsmiddelen

Blz: 10

Tekst uit begroting:

In het verlengde hiervan wordt in 2024 een digitale gewasbeschermingsmonitor ontwikkeld voor het registreren van de toepassing van geïntegreerde gewasbescherming, wordt het beleidsvoornemen (Kamerstuk 27858 nr. 609) voor onafhankelijk gewasbeschermingsadvies uitgewerkt en wordt een subsidieregeling opengesteld om het gebruik van innovatieve maatregelen en -technieken op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming financieel te ondersteunen.

Reactie:

Belangrijk is dat er met behulp van deze monitor ook een relatie kan worden gelegd met de waterkwaliteit. Deze benchmark kan dan niet alleen op gebruik plaatsvinden, maar ook op emissies.

Onderwerp: Gewasbeschermingsmiddelen

Blz: 10

Tekst uit begroting:

In Europees verband zet LNV zich in voor een optimaal toelatingsbeleid voor gewasbeschermingsmiddelen, met nadruk op het vereenvoudigen van de toelating van laagrisicomiddelen en herziening van beoordelingskaders op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten. Tevens wordt, als onderdeel van de beoogde herziening van Richtlijn 2009/128 (EG) tot een verordening duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen, conform de Kabinetsinzet ingezet op het vaststellen van reductiedoelen voor chemische gewasbeschermingsmiddelen en een grotere beschikbaarheid en gebruik van minder risicovolle alternatieven.

Reactie:

Het is belangrijk dat groene alternatieven (laagrisicomiddelen) snel worden toegelaten. Deze middelen vormen minder een risico voor de waterkwaliteit.

Onderwerp: Gewasbeschermingsmiddelen

Blz: 126

Tekst uit begroting:

Verzoekt de regering om overal daar waar bestrijdingsmiddelen nu nog een bijdrage hebben aan slechte waterkwaliteit, het gebruik ervan zo aan banden te leggen dat bestrijdingsmiddelen geen belemmering meer zijn voor de Kaderrichtlijn Water.

Reactie:

Het is goed om aandacht te hebben voor overschrijdingen van de emissies in de oppervlaktewateren. Extra actie richting 2027 is nodig. Het is niet gewenst dat rucksichtslos middelen verboden worden, dan kunnen er andere middelen voor in de plaats komen die niet per se een minder vervuilend effect hebben in het oppervlaktewater.

Onderwerp: Natuur

Blz: 11

Tekst uit begroting:

De opgaven in het landelijk gebied pakt LNV structureel en integraal aan. Voor het beschermen en herstellen van de natuur betekent dit onder andere dat het ministerie met prioriteit inzet op het verbeteren van de biodiversiteit, het verminderen van stikstof- en broeikasgasuitstoot en het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit. Hierbij komen we internationale en Europese afspraken en richtlijnen na en wegen we landelijke en regionale belangen en doelen continu af.

We werken in 2024 aan klimaatadaptatie van natuur. Dat gaat zowel over klimaatadaptatie ván als klimaatadaptatie mét natuur. Dat gebeurt bijvoorbeeld door de inzet van nature based solutions. Dat zijn oplossingen die de natuur beschermen, herstellen en duurzaam gebruiken zodat de natuur en de ecosystemendiensten die zij levert een oplossing kunnen bieden voor maatschappelijke opgaven. De Agenda Natuurinclusief 2.0 voorziet in een publiek-privaat samenwerkingsverband voor 2024, met concrete acties per domein, maar ook acties die domeinen onderling kunnen versterken, zoals de bouw en de landbouw. Een ander belangrijk onderdeel van deze agenda is het vergroenen van financiële stromen. Ook zal meer ingezet worden op het meten en monitoren van natuurinclusiviteit.

We werken in 2024 verder aan de Basiskwaliteit Natuur: het (minimale) niveau van omgevingscondities dat nodig is, zodat algemene soorten zoals de egel, de korenbloem en de huismus, algemeen kunnen blijven of worden; en daarmee ook de basis op orde is waarvan ook soorten die vallen op de Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR) kunnen profiteren. De basiskwaliteit gaat over het minimum aan kwaliteiten die landschappen moeten hebben om de bijpassende biodiversiteit te behouden. De beleidsontwikkeling vindt plaats langs twee sporen: een kennisspoor om een ecologische methodiek per landschapstype te verkrijgen en een experimenteel spoor op gebiedsniveau om te leren wat daarvoor een effectieve systematiek is. Deze aanpak geeft LNV samen met provincies en maatschappelijke partijen vorm.

Reactie:

Een sterkere natuur levert een positieve bijdrage aan diverse doelen van de waterschappen, bijvoorbeeld voor waterkwaliteit, klimaatadaptatie en water en bodem als sturend principe. Het rijksbeleid voor natuur kan de waterschappen dus ook wat opleveren. Daarom denken we mee in o.a. de Agenda Natuurinclusief en over o.a. basiskwaliteit natuur. Het is belangrijk dat voor watervraagstukken nature based solutions mogelijk zijn, en eventuele wettelijke belemmeringen hiervoor weggenomen worden.

Economische zaken en Klimaat

Onderwerp: Leveringszekerheid gas

Blz: 134

Tekst uit begroting:

Als gevolg van de oorlog in Oekraïne zijn ook sancties noodzakelijk. In het vijfde sanctiepakket van de Europese Unie van 8 april 2022 is afgesproken dat alle aanbestedende diensten en speciale sectorbedrijven (gemeenten, onderwijsinstellingen, waterschappen etc.) in Nederland hun energiecontracten met

Russische partijen moesten opzeggen voor 10 oktober 2022. Voor een specifieke groep aanbestedende diensten die door deze maatregel is getroffen, is een tegemoetkoming voorzien.

Reactie:

Twee waterschappen zijn getroffen door deze maatregel. Zij zijn in contact met EZK en RVO voor de tegemoetkoming.

Onderwerp: Groen gas

Blz: 21

Tekst uit begroting:

In het Programma Groen Gas werkt het kabinet bovendien aan de noodzakelijke randvoorwaarden om het doel van 2 miljard kuub groen gas te produceren in Nederland te behalen.

Reactie:

De waterschappen streven waar mogelijk naar de opwaardering van biogas naar groen gas, conform de Strategische Klimaat van de Unie (75% opwaardering) met een productie van 80 miljoen kuub groen gas in 2030. Vooral de bijmengverplichting kan daarbij financieel behulpzaam zijn. De Unie neemt deel aan het programma groen gas en heeft een eigen versnellingsprogramma ter ondersteuning van de waterschappen ingesteld.

Onderwerp: Digitale economie

Blz: 23

Tekst uit begroting:

Digitale economie

De digitale transitie en de snelle ontwikkelingen in digitale technologieën bieden ongekennde kansen voor de Nederlandse economie en samenleving. Tegelijkertijd vergen snelle opkomende technologieën, zoals kunstmatige intelligentie, aanpassingsvermogen van bedrijven, burgers en overheid. Door de digitale transitie te faciliteren en juiste randvoorwaarden te scheppen zorgen we voor duurzame economische groei en het borgen van publieke belangen als veiligheid, vertrouwen en eerlijke concurrentie.

De ambities, doelstellingen en acties van EZK richting 2030 zijn vastgelegd in de strategie voor de digitale economie. Daarom zijn de prioriteiten voor de digitale economie het stimuleren van digitale innovatie en vaardigheden, het creëren van de juiste randvoorwaarden voor goedwerkende digitale markten, het behouden en versterken van een veilige, betrouwbare, hoogwaardige digitale infrastructuur en het versterken van de cybersecurity.

Reactie:

We onderschrijven de strategie voor de digitale economie van het ministerie. De waterschappen digitaliseren in volle gang. Innovatie en transformatie staan hoog op de agenda met als doel de dienstverlening naar de maatschappij continue te verbeteren. Verschillende waterschappen experimenteren met datalabs, algoritmes en Artificial Intelligence (AI). De verwachting is dat hierdoor betere voorspellingen kunnen worden gedaan, bijvoorbeeld over de waterstanden zodat in geval van droogte of regen beter kan worden ingespeeld op de situatie. De waterschappen herkennen hierbij het belang van goedwerkende digitale markten, cybersecurity en veilige, betrouwbare, hoogwaardige digitale infrastructuur.

De Unie van Waterschappen is niet rechtstreeks bij de digitaliseringsactiviteiten van het ministerie van EZK betrokken. Deze afstemming verloopt voornamelijk via het Overheidsbrede Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO), het Directeurenoverleg Digitalisering (DOD) en de werkgroep Informatiebeveiliging Overheid (IBO) van het ministerie van BZK.

Onderwerp: Waterstof

Blz: 132

Tekst uit begroting:

Hernieuwbare waterstof

Het kabinet werkt aan de opschaling van hernieuwbare waterstof. Daarbij zet het kabinet in op het realiseren van elektrolysecapaciteit in Nederland (500 MW in 2025 en ten minste 4 GW in 2030) en het opzetten van importketens. Er is middels het Meerjarenprogramma 2024 € 2,1 mld uit het Klimaatfonds toegekend. Dit is onder andere bestemd voor de opschalingstender van € 250 mln voor projecten tot 50 megawatt (MW) en ondersteuning van gebruik van hernieuwbare waterstof in raffinaderijen.

Reactie:

Een nieuwe innovatie die vanuit de waterschapssector wordt verkend is de inzet van een electrolyzer op de RWZI, waarbij zuurstof en warmte wordt toegepast voor beluchting, resp. slibvergistings, en waarmee ten behoeve van de maatschappelijke omgeving de congestie van het elektriciteitsnet kan worden tegengegaan. Binnen 1 jaar wordt een demonstratieproject gerealiseerd. De Unie stelt een Ontwikkelprogramma in waaraan diverse waterschappen deelnemen met pilotprojecten. Het gaat om elektrolyzers van 1 tot 40 Mw.

Onderwerp: Waterstof en Groenvermogen

Blz: 336

Tekst uit begroting:

Groenvermogen van de Nederlandse economie

Dit project investeert in een groen-waterstof-ecosysteem bestaande uit (i) kleine- en grootschalige demonstratieprojecten, (ii) grootschalige pilotprojecten en innovaties in de waardeketens chemie, vliegtuigbrandstoffen, staal en kunstmest (ii) een R&D-programma en (iii) een human capital programma.

Reactie:

Mogelijk kunnen de waterschappen gebruik maken van het Groenvermogen (ressortend onder cluster 6 industrie) voor demonstratieprojecten.

Onderwerp: Waterstof en Groenvermogen

Blz: 132

Tekst uit begroting:

Ook komt onder het Groeifondsprogramma GroenvermogenNL budget beschikbaar voor innovatieve pilots en demonstratieprojecten. Een eerste deel is sinds deze zomer al onder de DEI+ regeling beschikbaar gesteld. Voor grotere projecten is ondersteuning via de SDE++ al mogelijk. Met het Meerjarenprogramma 2025 is er circa € 5,4 mld gereserveerd voor waterstofmaatregelen uit het Klimaatfonds.

Reactie:

Mogelijk kunnen innovatieve pilots en demonstratieprojecten voor waterstof bij de waterschappen hiervoor in aanmerking komen.

Onderwerp: Professioneel inkopen en aanbesteden

Blz: 24

Tekst uit begroting:

Ook in 2024 zet EZK in op een goed samenspel tussen overheid en markt, zodat bedrijven eerlijke kansen krijgen en de maatschappelijke waarde van de overheidsinkoop wordt vergroot. Prioriteiten zijn de

borging van de goede dialoog uit het programma Beter Aanbesteden, de verbetering van de rechtsbescherming van ondernemers, de effectieve toepassing van het International Procurement Instrument (IPI) en de verordening buitenlandse subsidies (Foreign Subsidies Regulation).

Reactie:

Op dit moment ligt het wetsvoorstel tot wijziging van de Aanbestedingwet voor ter consultatie. In de komende vergadering van de CBCF wordt een voorstel behandeld wat de gezamenlijke reactie van de waterschappen zal zijn op dit voorstel. In dit voorstel staat dat de waterschappen verwachten dat door de voorgestelde wijzigingen de aanbestedingsprocedures lager gaan duren en juridisch complexer gaan worden.

Onderwerp: Energie coöperaties en aquathermie

Blz: 148

Tekst uit begroting:

Er is € 26,5 mln. beschikbaar gesteld voor een pilot van het uitbreiden van het Ontwikkelfonds Energiecoöperaties met warmteprojecten. Het aanleggen van een duurzaam warmtenet is voor grofweg 1/3 van de gebouwde omgeving de strategie met de laagste nationale kosten voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. Voor een groot deel zullen dat grotere warmtenetten met warmtebronnen op midden-temperatuur worden (m.n. restwarmte en geothermie), maar voor een deel van de gebouwde omgeving zijn netten op (zeer) lage temperatuur met bijv. aquathermie als bron de preferente strategie. Gezien het beperkte vermogen van lage temperatuurwarmtebronnen en de (met de huidige techniek en kosten) beperkte schaalbaarheid zijn (Z)LT-netten momenteel lastig grootschalig te realiseren en moeten deze voornog met name 'bottom-up' vanuit lokaal initiatief ontstaan. We constateren dat deze coöperatieve warmteprojecten onmisbaar zijn om een (mogelijk significant) deel van nieuwe duurzame warmtenetten tijdig en op financieel-maatschappelijk optimale wijze te realiseren. Met andere woorden: als de groei van warmtecoöperaties niet van de grond komt moet een deel van de gebouwde omgeving op een andere manier met een minder solide draagvlak en tegen hogere kosten verduurzaamd worden, en raken de doelen voor 2030 mogelijk buiten bereik.

Reactie:

Deze stimulering van de toepassing van lokale aquathermie biedt een aanknopingspunt voor waterschappen voor de verdere ontwikkeling van aquathermie met energiecoöperaties.

Onderwerp: Energietransitie, wind in zee, H2, kern energie en besparing

Blz: 21

Tekst uit begroting:

Energie die we niet gebruiken, hoeven we ook niet op te wekken, te betalen, te importeren of te transporteren. In lijn met het concept Nationaal Plan Energiesysteem wordt in 2024 met stakeholders en mede-overheden bekeken of aanvullende beleidsmaatregelen nodig zijn om de doelen voor energiebesparing te bereiken.

Reactie:

Het ministerie EZK bevestigt de afspraken in het Klimaatakkoord. In het paragraaf Duurzaam Nederland worden de volgende ontwikkelingen vermeld:

- Wind in zee ruim 10 GW, totaal wordt ruim 21 GW
- Meer Waterstof van 0,5 GW naar 3 of 4 GW
- vergunning voor Borsele
- Eerste Kernreactor af in 2035
- Speciaal aandacht voor besparing in overleg met mede overheden

Waterschappen zijn bijna energieneutraal conform het doel (2025). De focus is momenteel op het terugdringen van de emissies van broeikasgassen conform de Strategie Klimaatneutraal waterschappen 2035. In feite zijn de waterschappen voorlopers op dit terrein. Zij leveren verder een bijdrage aan de maatschappelijke energietransitie o.a. via aquathermie en groen gas voor de warmtetransitie, ruimte voor H2 op de RWZI terrein en overige mogelijkheden om problemen met netcongesties te verhelpen.

Buitenlandse zaken/buitenlandse handel en OS

Onderwerp: Blue Deal/budgetverplichting

Blz: 46

Tekst uit begroting:

Voor het thema Water zijn de in 2024 geplande uitgaven voor 100% juridisch verplicht. Onder het instrument subsidies zijn o.a. verplicht de programma's met IHE Delft, Vitens Evides International, de Unie van Waterschappen, Aqua4All, stichting WASTE en programma's die door RVO worden uitgevoerd alsmede activiteiten die door de ambassades worden uitgevoerd. Onder het instrument bijdragen zijn o.a. verplicht de programma's met de Wereldbank, FAO, UNICEF en UNOPS, alsmede programma's waarvoor de ambassades middelen gedelegeerd hebben gekregen.

Reactie:

Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat, wordt door BHOS benoemd dat de geplande uitgaven voor o.a. het programma met de Unie van Waterschappen, voor 100% verplicht is. Dit bevestigt en onderstreept het belang van het langjarige commitment (tot 2030) dat BZ met de waterschappen is aangegaan. Daarmee hebben ombuigingen in de begroting van BHOS een beperktere invloed dan wanneer er elke paar jaar een nieuw budget zou moeten worden aangevraagd.

Onderwerp: Blue Deal/Integraal waterbeheer/VN Waterconferentie

Blz: 48

Tekst uit begroting:

Verbeterd waterbeheer

In 2024 wordt opvolging gegeven aan de VN 2023 Water Conferentie. Dit vindt plaats via centraal (departement) en decentraal (ambassades) gefinancierde programma's met multilaterale partners, nationale overheden in focuslanden, RVO, maatschappelijke organisaties, bedrijven en kennisinstellingen.

De streefwaarde dat gemiddeld 3 miljoen mensen voordeel ondervinden van de Nederlandse inspanningen op verbeterd waterbeheer, blijft gehandhaafd. De verhoging van de resultaatdoelen zoals voorzien in de Internationale Klimaat Strategie (in 2030 minimaal vier miljoen extra mensen minder kwetsbaar voor wateronzekerheid als gevolg van klimaatverandering) wordt geschrapt.

Reactie:

Onder de vlag van Dutch Water Authorities (DWA), onder meer vanuit de Blue Deal, hebben de waterschappen een stevige bijdrage geleverd aan de VN waterconferentie en de daarin opgestelde Water Action Agenda. De versterking van de inzet op de Blue Deal geldt als een van de eerste bijdragen aan die Water Action Agenda. Deze agenda is een belangrijke pijler van de VN Water Conferentie, en bevat de gezamenlijke wereldwijde inzet om sneller te werken aan schoon water en sanitatie wereldwijd.

De doelstelling van de Blue Deal om in 2030 minimaal 20 miljoen mensen bereikt te hebben met voldoende, veilig en schoon water, draagt in substantiële mate bij aan het behalen van de streefwaarde van BHOS om 'gemiddeld 3 miljoen mensen per jaar voordeel te laten ondervinden van de Nederlandse

inspanningen op verbeterd waterbeheer'. Dit onderstreept nogmaals het belang van het Blue Deal programma en daarmee het belang van de internationale inzet van de waterschappen.

Sociale zaken en werkgelegenheid

Geen relevante punten.

Justitie en veiligheid

Onderwerp: Crisisbeheersing (Regeling Waterschade Limburg)

Blz: 25

Tekst uit begroting:

22. Regeling Waterschade Limburg (WTS)

Er is uitloop van 2022 naar latere jaren omdat de afhandeling van de schademeldingen op grond van de Regeling tegemoetkoming schade 2021 door RVO niet altijd met de gewenste snelheid kan plaatsvinden. Voor de regeling Tegemoetkoming waterschade Limburg wordt een kasschuif toegepast om de middelen beschikbaar te stellen voor begrotingsjaar 2023.

Reactie:

Het is vervelend dat de WTS-regeling langer doorloopt, maar positief dat door de kasschuif het geld toch beschikbaar blijft.

Onderwerp: Crisisbeheersing (beleidstafel wateroverlast en overstromingen)

Blz: 241

Tekst uit begroting:

Positie van Waterschappen. Samen met de Unie van Waterschappen gaat het ministerie van Justitie en Veiligheid opdracht geven aan het NIPV om onderzoek te doen naar de positie en rol van de waterschappen in de crisisbeheersing, om daarmee de samenwerking met de veiligheidsregio's te versterken. Precieze onderzoeksvragen zijn nog onderwerp van gesprek.

Reactie:

De Unie gaat in dit onderzoek samen met JenV kijken hoe we de rol van de waterschappen kunnen borgen tijdens crises. De uitkomsten van dit onderzoek worden in 2024 verwacht en zullen ook input zijn voor het vervolgtraject van de evaluatie wet veiligheidsregio's.

Onderwerp: Cybersecurity

Blz: 85

Tekst uit begroting:

Het kabinet werkt onder coördinatie van JenV aan een versterking van de aanpak ter bescherming van de vitale infrastructuur (de Aanpak vitaal). De implementatie van twee Europese richtlijnen die de digitale en fysieke weerbaarheid van de vitale processen versterken zijn hier een belangrijk onderdeel van: de herziening van de richtlijn netwerk- en informatiebeveiliging (de NIS2-richtlijn) en de richtlijn veerkrachtige kritieke entiteiten (de CER-richtlijn). Lidstaten hebben tot eind 2024 de tijd om de richtlijnen te implementeren.

Met de Nederlandse cybersecuritystrategie streeft het kabinet naar een digitaal veilig Nederland. Het kabinet investeert daarom in een beter zicht op dreiging en meer ICT-specialisten op de arbeidsmarkt. Het

kabinet kiest voor een veilig digitaal ecosysteem waarin de verantwoordelijkheid voor veiligheid deels wordt verplaatst van de eindgebruiker naar overheid en specifieke sectoren. Deze herschikking van verantwoordelijkheden vergt uitbreiding van wettelijke regels en toezicht. De implementatie van bovenstaande Europese richtlijnen is ook hier relevant. Ook wordt in 2024 verder gewerkt aan de realisatie van één centrale cybersecurityorganisatie die, in samenwerking met publieke en private partners, publieke en private organisaties en burgers gaat voorzien van informatie over dreigende cyberincidenten, om hen in staat te stellen zich te beveiligen. De transitie naar deze vernieuwde nationale cybersecurityorganisatie is in 2026 afgerond.

Reactie:

Doordat steeds meer waterschapsprocessen digitaal en datagedreven worden, neemt de kans op kwetsbaarheden toe. Tegelijkertijd signaleert het Nationaal Cyber Security Center in haar jaarlijkse Cybersecuritybeeld van Nederland een hogere professionaliseringsgraad onder cybercriminelen en een grotere dreiging van statelijke actoren. De waterschappen werken dan ook hard om hun informatieveiligheid voor de kantoor- en procesautomatisering naar een hoger niveau te tillen. De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) wordt geïmplementeerd en er worden risicoanalyses gemaakt waar de grootste gevaren zitten.

Alle waterschappen zijn aangesloten op het Computer Emergency Response Team Watermanagement (CERT-WM). (Internationale) adviezen over kwetsbaarheden in ICT systemen die door het Nationaal Cyber Security Center worden verstrekt, komen via het CERT-WM bij de waterschappen terecht.

We vinden het goed om te lezen dat JenV de vitale infrastructuur en de Europese richtlijnen NIS2 en CER benoemd. In deze initiatieven zit overlap. Voor de waterschappen is het van belang dat hier verbinding wordt gezocht en dit gezamenlijk opgepakt wordt. Voor de waterschappen is het wel van belang dat er voor zowel vitaal als de Europese richtlijnen een uitvoeringstoets wordt gedaan.

Onderwerp: Cybersecurity

Blz: 101

Tekst uit begroting:

De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) heeft vanuit het coalitieakkoord structureel budget ontvangen voor Cybersecurity. Voor 2023 betreft dit € 12,8 mln. aan apparaatsuitgaven. Deze middelen worden verstrekt aan het NCSC om uitvoering te geven aan de door de NCTV verstrekte opdracht. Dit houdt onder andere in dat er gewerkt wordt aan stelselverandering (Netwerk en Informatiebeveiliging (NIB)/Critical Entities Resilience (CER)-wetgeving), NCSC Next, toekomstvaste Informatie Voorziening (IV).

Reactie:

De waterschappen zien graag dat het ministerie voldoende geld voor cybersecurity reserveert, zodat ze hun aanpak verder kunnen ontwikkelen en daarmee hun cyberweerbaarheid vergroten. Met betrekking tot de NIB2- en CER-richtlijn is de verwachting dat deze grote impact zullen hebben. Momenteel worden deze Europese richtlijnen omgezet in nationale wet- en regelgeving. De waterschappen verzoeken het ministerie van Justitie en Veiligheid om voor de internetconsultatie een Uitvoeringstoets Decentrale Overheden (UDO) voor deze nieuwe wet- en regelgeving uit te voeren.

Onderwerp: Cybersecurity

Blz: 16

Tekst uit begroting:

We implementeren de Europese richtlijnen die bijdragen aan het versterken van de weerbaarheid van de

vitale infrastructuur, van publieke en private organisaties. Als beleidsverantwoordelijk departement coördineert JenV de implementatie, waaronder de inzet door departementen van de hiervoor beschikbare middelen. Concreet betekent dit voor 2024 onder andere:

- Indiening en parlementaire behandeling van de wetsvoorstellen ter implementatie van NIS2-richtlijn en de CER-richtlijn, naast een Europese verplichting ook onderdeel van de in 2023 aangekondigde versterkte aanpak vitaal.
- Voortzetten van integratie van het NCSC, DTC en CSIRT-DSP's is. Eind 2024 is dit operationeel; er is dan één nationale cybersecurityorganisatie voor alle organisaties in Nederland.
- Het ontwikkelen van een publiek-privaat platform voor wederkerige cybersecurity informatie- en kennisdeling.

Reactie:

Vanuit de waterschappen denken we graag mee over de implementatie van de NIS2 en CER in nationale wetgeving. Dit omdat we verwachten dat de nieuwe Europese richtlijnen veel impact gaan hebben op de waterschappen. We vragen daarom het ministerie van Justitie en Veiligheid om een Uitvoeringstoets Decentrale Overheden (UDO) uit te voeren voor de internetconsultatie. Ook roepen we het ministerie van Justitie en Veiligheid op om snel meer duidelijkheid over de vertaling van de Europese richtlijnen naar de Nederlandse wet- en regelgeving te geven.

Onderwijs, cultuur en wetenschap

Geen relevante punten.

Financiën

Geen relevante punten.

Miljoenennota

Onderwerp: EMU-saldo

Blz: 48

Tekst uit begroting:

De uitgaven in 2024 zijn naar verwachting ruim 433 miljard euro. Tabel 2.1.1 toont het overzicht van de verwachte uitgaven en inkomsten, inclusief de raming voor de komende jaren. Het EMU-saldo 2024 komt naar verwachting uit op een tekort van 31,7 miljard euro in 2024. Uitgedrukt in procenten bbb is – 2,9%. In de jaren daarna loopt dit tekort op naar – 3,2% bbb in 2028. De overheidsschuld in verhouding tot het bbb komt in 2024 naar verwachting uit op 47,3% en zal doorgroeien tot 52,9% in 2028. Naar verwachting groeien de (nominale) rijksuitgaven van 2024 tot 2028 jaarlijks met circa 5,2%. De inkomsten groeien met gemiddeld 4,4% per jaar tot 2028.

Reactie:

De Rijksbegroting voor 2024 leidt dus tot EMU-tekort van 2,9% in 2024. In enkele jaren daarna (2026 en 2028) komt het tekort boven de 3%-norm van de Europese Unie. In vergelijking met de Rijksoverheid hebben de decentrale overheden slechts een klein EMU-tekort. Het is niet de verwachting dat het kabinet de decentrale overheden gaat vragen om een bijdrage te leveren aan de verbetering van het EMU-saldo. De waterschappen hebben samen met gemeenten en provincies in algemene zin wel voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het huidige kabinet is voor het jaar 2023 een ruimte van 0,4% BBP afgesproken. Voor de jaren 2024 en verder moeten nog afspraken worden gemaakt. Hierbij zal de Unie samen met VNG en IPO inzetten op die voldoende ruimte.

Onderwerp: 2.2 Hoofdpunten van beleid begroting 2024

Blz: 48

Tekst uit begroting:

Om aanvullende CO₂-reductie te realiseren heeft het kabinet wel besloten om het restemissiedoel voor de industrie te verhogen met 0,5 Mton tot 29,1Mton. De aanvullende reductie zal gerealiseerd worden door verbreding van de maatwerkaanpak naar cluster zes bedrijven (0,3 Mton) en reductie van emissies bij afvalwater- en rioolzuiveringsinstallaties.

Reactie:

De Unie is in onderhandeling met EZK om een financiële bijdrage te verkrijgen voor het ondersteuningsprogramma voor de uitvoering van de visie Klimaatneutraliteit. De rioolwaterzuiveringen vallen onder cluster 6 en kunnen een aanzienlijke bijdrage leveren aan de CO₂-(equivalenten) reductie, vooral met lachgasemissie reductie.

Deltafonds

Onderwerp: Cyberweerbaarheid in de watersector

Blz: 23

Tekst uit begroting:

Om het thema cyberweerbaarheid in de watersector effectief aan te pakken is er in 2020 een uitvoeringsprogramma gestart, genaamd «Versterking cyberweerbaarheid in de Watersector». De aanvullende Bestuursakkoord Water (BAW) afspraken (BAW+) over cybersecurity zijn hierin ondergebracht. Partijen in de watersector werken onder regie van het Ministerie van IenW in dit programma samen aan projecten ingedeeld in een vijftal thema's, die met name gericht zijn op operationele technologie (OT). Er worden instrumenten ontwikkeld om ketenrisico's te onderkennen, samen te werken op het gebied van monitoring en detectie, trainen en oefenen, de juiste maatregelen te implementeren en expertise te borgen. Het programma is in 2023 geëvalueerd en wordt voortgezet. In 2023 worden hernieuwde bestuurlijke afspraken gemaakt over de samenwerking. De activiteiten in het programma geven onder andere invulling aan de Nederlandse Cybersecurity Strategie (NLCS).

Sommige processen zijn zo essentieel voor de Nederlandse samenleving dat uitval of verstoring tot ernstige maatschappelijke ontwrichting leidt en een bedreiging vormt voor de nationale veiligheid. Dit worden vitale processen genoemd. In het 'Addendum Bestuursakkoord Water' is afgesproken een herbeoordeling uit te voeren van de processen «waterkeren en waterbeheren». In 2022 is, conform de door de NCTV voorgeschreven methodiek voor bescherming van vitale processen en infrastructuur, een weerbaarheidsanalyse uitgevoerd. Deze heeft in 2023 geleid tot een beslissing over het aanmerken van de waterschappen als vitale aanbieders voor dit proces. Ook wordt de implementatie van nieuwe/herziene Europese wetgeving op het gebied van vitaal en cybersecurity (CER en NIB2) voorbereid.

Reactie:

De Unie is betrokken bij de voorbereidingen op de CER, NIB2 en Vitaal-beoordeling. Wel blijft het een aandachtspunt voor het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat dat er een uitvoeringstoets moet komen op de gevolgen van de Vitaal-beoordeling.

Onderwerp: HWBP-solidariteitsbijdragen waterschappen

Blz: 76

Tekst uit begroting:

Tabel 55										
Oorspronkelijke financiering										
Bijdragen		Totaal t/m 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029-2037	
Waterschappen	Totaal	251	251	0	0	0	0	0	0	0
<i>Spoedwet</i>	<i>HWBP-2</i>	239	239							0
	<i>HWBP</i>	4	4							0
<i>Overige bijdrage</i>	<i>HWBP-2</i>	8	8							0
Rijk	Totaal	1.055	1.015	0	0	0	0	40	0	0
<i>Oorspronkelijke financiering</i>	<i>HWBP-2</i>	1.007	967					40		0
	<i>HWBP</i>	49	49							0
Totaal bijdragen oorspronkelijke financiering		1.307	1.267	0	0	0	0	40	0	0
Bestuursakkoord Water										
Bijdragen		Totaal t/m 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029-2037	
Waterschappen	Totaal (50%)	5.088	1.715	225	225	225	225	225	225	2.024
	<i>HWBP-2</i>	799	799							0
	<i>HWBP</i>	3.482	764	180	169	154	150	169	173	1.723
	Projectgebonden aandeel (10%)	807	152	45	56	71	75	56	51	301
Rijk	Totaal (50%)	5.088	1.259	308	449	567	614	334	407	1.150
	<i>HWBP-2</i>	829	473	67	91	53	68	- 18	95	0
	<i>HWBP</i>	4.258	786	241	358	514	546	352	312	1.150
Rijksbijdrage Rijkskeringen HWBP		736	33	33	34	57	56	66	81	375
Totaal bijdragen Bestuursakkoord Water		10.911	3.007	566	708	849	894	625	713	3.548
Totaal bijdragen		12.218	4.274	566	708	849	894	665	713	4.139

Reactie Unie:

Deze tabel geeft inzicht in de raming van financiële bijdragen van de waterschappen in de verschillende jaren aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Omdat de tabel voor ieder jaar het totaalbedrag bevat wat de waterschappen op grond van de Waterwet moeten bijdragen alsmede een raming van de projectgebonden bijdragen, kan het totaal van de solidariteitsbijdragen van de waterschappen worden afgeleid. Meerdere keren per jaar voorziet het Uniebureau de waterschappen op basis van vergelijkbare overzichten van ramingen van de solidariteitsbijdragen op individueel waterschapsniveau in meerjarenperspectief. De tabel die nu in de ontwerpbegroting 2024 van het Deltafonds is opgenomen komt overeen met de laatste raming uit mei jl. die het Uniebureau aan de waterschappen beschikbaar heeft gesteld. Dit betekent dat er voor de waterschappen wat betreft hun financiële bijdrage aan het HWBP geen verrassingen uit het Deltafonds voortvloeien.

Gemeentefonds

Geen relevante punten.

Belastingplan

Onderwerp: Wetsvoorstel Wet herwaardering proceskostenvergoedingen WOZ en bpm
Blz: 12

Tekst uit begroting:

Daarom stelt het kabinet voor de WOZ en de bpm voor:

- 1) de vergoedingen ter tegemoetkoming in de kosten voor door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand te verlagen;
- 2) de hoogte van de vergoeding van immateriële schade wettelijk vast te leggen; en
- 3) te regelen dat uitbetalingen die voortvloeien uit een beslissing op bezwaar of een uitspraak in een beroepsprocedure uitsluitend plaatsvinden op een bankrekening die op naam staat van de belanghebbende.

Reactie:

Burgers en bedrijven die het niet eens zijn met de vastgestelde WOZ-waarde kunnen bij de gemeente een bezwaarschrift indienen. De laatste jaren zijn veel no-cure-no-pay bureaus op dit terrein actief en hun aantal neemt jaarlijks toe. De bureaus starten namens burgers bezwaar- en beroepsprocedures en incasseren de proceskostenvergoedingen die hiermee samenhangen. Er is ook een trend waarneembaar dat om immateriële schadevergoedingen wordt gevraagd. Waterschappen hebben indirect met de no-cure-no-pay problematiek te maken, omdat zij afnemer zijn van de WOZ-gegevens en meebetalen aan de kosten van de uitvoering van de Wet WOZ, waartoe ook de kostenvergoedingen behoren.

Bij no cure no pay (ncnp) is sprake van een verdienmodel waarvan burgers niet profiteren en omdat sprake is van een aantal maatschappelijk ongewenste gevolgen (denk aan de vastlopende uitvoering van de WOZ bij de gemeenten, de verstopping bij de rechterlijke macht en de formalisering/juridisering van de verhouding tussen burger en overheid) is bij het Belastingplan 2024 een wetsvoorstel gedaan.

Het gepresenteerde wetsvoorstel ziet concreet op 3 maatregelen:

- 1) de vergoedingen ter tegemoetkoming in de kosten voor door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand te verlagen;
- 2) de hoogte van de vergoeding van immateriële schade wettelijk vast te leggen; en
- 3) te regelen dat uitbetalingen die voortvloeien uit een beslissing op bezwaar of een uitspraak in een beroepsprocedure uitsluitend plaatsvinden op een bankrekening die op naam staat van de belanghebbende.

Onderwerp: Belastingplan hardheidsclausule

Blz: 99

Tekst uit begroting:

De voorgestelde introductie van een hardheidsclausule in de Invorderingswet 1990 (IW 1990) geeft de Minister van Financiën de bevoegdheid om tegemoet te komen aan bepaalde gevallen of groepen van gevallen waarin de toepassing van de IW 1990 leidt tot onbillijkheden van overwegende aard. De voorgestelde hardheidsclausule geldt voor de bepalingen in de IW 1990 en werkt niet door naar bepalingen in andere wetten die specifieke bepalingen in de IW 1990 van overeenkomstige toepassing verklaren. Dit is bijvoorbeeld het geval bij toeslagen waarvoor de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (Awir) geldt. Voor de bepalingen in de Awir geldt uitsluitend de hardheidsclausule die in de Awir is opgenomen, ook indien hierin bepalingen uit de IW 1990 van overeenkomstige toepassing zijn verklaard. Het gaat bij de voorgestelde hardheidsclausule om situaties waarin toepassing leidt tot een gevolg dat de wetgever had voorkomen als hij dat bij het maken van de wet had voorzien.

Reactie:

In het Belastingplan 2024, dat op Prinsjesdag aan de Tweede Kamer is aangeboden, is een voorstel opgenomen tot invoering van een hardheidsclausule in de Invorderingswet 1990. Als het voorstel wordt

aangenomen door de Tweede en Eerste Kamer, zal de Invorderingswet met ingang van 1 januari 2024 een bepaling bevatten op grond waarvan de minister voor bepaalde gevallen of groepen van gevallen tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard die zich bij de toepassing van de wet kunnen voordoen. Omdat de Invorderingswet 1990 ook voor de waterschappen geldt, zullen ook zij met ingang van het komende jaar de mogelijkheid hebben om in invorderingskwesties de hardheidsclausule toe te passen. De hardheidsclausule is bedoeld voor gevallen waarin toepassing van de wet tot een uitkomst leidt die onevenredig is in verhouding tot de doelen die met de wet worden nagestreefd. Voor heffingsaangelegenheden bestaat deze bevoegdheid al (artikel 63 Algemene Wet Rijksbelastingen). Toepassing van de hardheidsclausule is een bevoegdheid die in het geval van de waterschappen aan het dagelijks bestuur toekomt. Afhankelijk van de afspraken die hierover zijn gemaakt, kan dit ook het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling zijn waarin het waterschap zijn heffings- en invorderingstaak heeft belegd.